AZTAG
JOURNAL ARMÉNIEN
B. P. 587
BEYROUTH, Liban

Directeur - Propriétaire
HAIG BALIAN

ԳԻՆԸ
ԻՐԻՒՆ տար. 425, ՎԵՑԱՄՍԵԱՑ 225 Ս. Դ.
ԱՐՏԱՍՄ. տարի. 6, ՎԵՑԱՄՍԵԱՑ 4 տոլար
Տնօրէն - Խմբագիր՝ ՀԱՅԿ ՊԱԼԵԱՆ

ԱԶԳԱՅ

ԵՐԿՕՐԵԱՅ ՀԱՅԱԹԵՐԹ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ

ازتاك
جريدة سياسية ادبية اقتصادية حرة

ԹԱԲԱԹ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 19 1931
ԳԻՆԸ ՀԱՅՍ 3.50 Ս.Դ.

Տ. ՏԱՐԻ | Ամէն առաւօտ պէտք է բերել բերիս տնօրէնին հասցէին | ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ | Ձեռագրակուած ձեռագիրները եւ չեն վերադարձուիր | ԹԻՒ 64 (509)

ԲԱԳՐԱԿԱՆ

19 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

«Ըսէ՛ք բոլոր Հայերուն՝ Ֆրանսան երբե՛ք միտք չունի Հայաստանն ու Կիլիկիան իր «գօլոն»ին դարձնելու կամ «բրսթէքթօրատ» ընելու։ Մենք մէյմն ալ երկիրները կազմելու եւ հայոց յանձնելու համար հոս կուգանք»։

ԳՕԼՕՆԷԼ ՊՐԻՄՕՆ
(Ընդհ. կառավարիչ Կիլիկիոյ)

«Ես հպարտ եմ հրամանատարութեանս տակ Հայ զօրամաս մը ունենալու։ Անոնք կռուեցան փայլուն կերպով և մեծ բաժին մը ունեցան յաղթանակին մէջ»։

ԶՕՐԱՎԱՐ ԱԼԷՆՊԻ

1918 Սեպտեմբեր 19ին, Արարայի ճակատին վրայ, Հայ մաւորական Լէգէոնի զիւցազնական քայլերը, Զօրավար Ա. Ալենպիի հրամանատարութեան ներքեւ, պատերազմի ամենամատագրական օրերուն մղեցին վճռական պատերազմները եւ ոչնչեցին պատերազմի ընթացքը։ Թիւրք բանակը առաջին պահն էր որ այսքան ուժգին հարուած կը կրէր ամբողջ պատերազմի ընթացքին և պահ մը չմնաց ինքն իրեն հարցնելու։ «Ոչ անգլիական զինուորներ են և ոչ ալ ֆրանսական Արարայի ճակատին վրայ մեր դէմ կռուող ուժերը։ ապա՞ նք են այս անվախ և մահը արհամարհող թշնամիները»։

Ճէմալ փաշան, իր պաշտօնական զեկոյցներով, այդ օրերուն, վերջապէս կը լուծէր գաղտնիքը և կը յայտարարէր որ վրէժ լեցուած հայ կամաւորներ են իրենց դէմ կռուողները, ուց ամբողջ ընտանեկան պարագաներն ու ցեղը, քիչ անդին ապատի հրաշէկ աւազներուն վրայ թէ՝ Եփրատի ալիքներուն մէջ անարգ մահը կը գրկէին։

Իսկ աշխարհի զօրաւորները, պատերազմի յաղթականները, որոնք մինչև այդ շատ տարտամ գաղափար ունէին հայ զիւցազնի կորովին և անձնուիրացութեան մասին, այդ բարձունքին վրայ, վճռական պատերազմէ մը վերջ նչցան անխորտակելի կամքն ու ամենուութիւնը այս թափանցող բազմաչարչար ժողովուրդին և հաւատացին թէ՝ հայը մահ է և արժանի Ազատութեան և Հայրենիքի։ Հայ կամաւորական գունդերը, քանանակ մը նահատակներ ձգելէ վերջ Արարայի բարձունքին վրայ՝ անթաղ ու անշիրիմ, կ'ապահովին զաշնակիցներու յաղթանակը իրենց զէնքի ու բազուկի ժով։ Ա՛վ գիտէ, դուցէ դեռ օրեր պէտք ըլլային վերջացնելու համար հաշմարհային պատերազմը, եթէ Արարայի հերոսամարտը այնքան վճռական դեր մը չ'ունենար։

Եւ ի զուր չէ որ անգլիական զօրագունդերու ընդհանուր հրամանատար Զօրավար Ալէնպի այդ օրերուն կը յայտարարէր։ «Ա. ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐԸ ՄԵԾ ԲԱԺԻՆ ՄԸ ՈՒՆԵՑԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԻՆ ՄԷՋ»։

Այդ գիտակցութեամբ էր, այսինքն, շնորհիւ զաշնակիցներու յաղթանակին ի նպաստ Հայ Լէգէոնականներու ընծայուած անձնուիրաց մասնակցութեան, որ, Կիլիկիոյ ընդհանուրավիչ Գօլօնէլ Պրէմօն, պաշտօնապէս կը հաղորդէր թէ՝ ինք եկած են Կիլիկիա զայն կազմելով հայերու յանձնելու համար։ Առաջին անգամն էր որ մեծ տէրութիւնները կը բանաստուէին, ի տես հայ կամքի անզսպելի խոյանքին, մեր ժողովուրդի արիւնոյայ իրաւունքին արդարութիւնն ու հաստատուն անհրաժեշտութիւնը ճանչնալու։

Ի՜նչ փոյթ թէ՝ Մեծերը մեր թանկագին զոհերուն նուիրական արեան հաստատումը և իրենց փայլուն խոստումները աղեցին Լօզանի տխրահոչակ ժողովին մէջ և եղեռնածին նամի հանեցին։ Ի՜նչ փոյթ թէ՝ թաղաքակիրթ կոչուած մարդկութեան խղճմտանքը քարացաւ ու մեռաւ ամօթի՛ Արարան կանգուն է և հոն արձանացած կը մնայ հայ յաղթանակին մեծ կոթողը, մեծերու սրտին խրուած ամենամեծ ամօթն ու նախատինքը։ Մեր սիրելիներու արիւնով ոռոգուած դրացի Պաղեստինին մէջ ցցուածքին վրայ բուսնող կարմիր վարդերը ամէն տարի կը յիշեցնեն գործուած մեծ անարգութիւնը և աւելի կ'ամրացնեն մեր յոյսն ու հաւատքը և կը դարձնեն մեր կամքը։

Արարան անմոռանալի պիտի ըլլայ հայ պատմութեան մէջ։ Ամբ մեր դահիճը ճակատ ճակատի եկաւ վրէժխնդիր հայ կամաւորի անագնազարոյթ ուժին հետ։ Մոնարհեցաւ թշնամին, եւ անչցաւ հայուն ուժը։ Ընդմիշտ խնկելի պիտի մնան յիշատակները մեր քանանակ մը սիրելիներուն, որոնք հոս այս արձանին վրայ ինկան Արդարութեան յաղթանակին համար բարձր պահեցին հայ ժողովուրդի պատիւը։

Յարգա՜նք անոնց նուիրական յիշատակին և համբո՛յր ասորներուն։ Պատի՛ւ այն բոլոր զէնքի ընկերներու, որոնք ուրծք տուին վտանգին և կեչտեցին փառաւոր յաղթանակը։

Իսկ մեր ժողովուրդի և հոն ինկող նահատակներու արիւնին հաստուցումը սպասող հայութիւնը, Արարայի հերոսամարտ նահատակներու յիշատակին նոր յոյս և նոր կորով պիտի ընծայէ ամէն տարի Սեպտեմբեր 19ին։

ԹԻՒՐՔԻՈՅ ԱՆԴԱՄԱՀԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ

Բէմալական Կառավարութեան պարտադրած տրգիականացումը, — հին սուլթանական-խալիֆէական կարգերու հիմնովին վերացումով — մեր կարծիքով, հաւապատասխան է Թուրք սերունդի ազգայնական տենչերուն։ Երիտասարդ թուրքերը Միհմաբեան սահմանադրութեան չրջանէն, ընդհանուր մտահոգութիւն մը ունեցեր են. այն է՝ Օսմ. Կայսրութեան մէջ Թուրք տարրին ապահովել այնպիսի բացառիկ վիճակ մը որ ան այլեւս միակ տիրող ազգը դառնայ և վերջ տայ միւս ժողովուրդներու անջատ գոյութեան, ուրիշ ձեւով, Օսմանեան Կայսրութիւնը ըլլայ Թիւրք ժողովուրդի պետութիւնը Թիւրքիա՝ թիւրքերուն նշանաբանով։ Միտքը ակաւ այն գործադրութեան դնել, Բալկանեան մէջ՝ Բուլկարական ջարդերով, Հայութը՝ հայկական՝ ջարդեր կազմակերպեց՝ ծառայելով նոյն նպատակին։ Իթթիհատ՝ ժամանակի ջարդով մը՝ Կիլիկիոյ մէջ նոյն քաղաքականութիւնը շարունակեց և պակեց զայն յաջողութեամբ հայկական տեղահանութեան ոճրածին ծրագրով, 1915—1918 տարիներուն։ Բէմալական իշխանութիւնը պատրաստի հող գտաւ գործը իր լրութեան հասցնելու։

Բայց պիտի պատասխանեն մեզի թէ Թիւրքիան ճիշդ այդ նպատակով քաղաքականութեան շնորհիւ անդամահատուելով փոքրիկ տէրութեան մը վերածուեցաւ։ Մնաց միայն շուքը երբեմնի Օսմ. Կայսրութեան, որուն յաղթական բանակները մինչև Վիէննայի պատերուն տակը հասան, տիրելով ամբողջ Մերձաւոր Արեւելքը։ Սուլթան Սուլէյմանի կայսրութիւնը կ'ամփոփէր երբեմն այնպիսի հսկայական տարածութիւն մը, որու սահմանները կ'երկարէին, Կասպիականէն և Ազովի ծովէն Հեգեական ովկիանոս և Միջերկրականի Ափրիկեան ափերը։ ամբողջ Բալկանեան թերակղզին՝ թրքական զօրքի երթեւեկի ճամբայ մըն էր, ինչպէս էին հեռաւոր Արաբիա, Եգիպտոս, Թունիզ, Մարոք կայն հեռաւոր երկրամասեր։ Բնկեր Տօնապետեան «Ցուսաբեր»ի մէջ երկար յօդուածաշարքով մը տուած է մեր գրաւոր թշնամի յաղթական վերիվայրն և նահանջի բոլոր փուլերը։ համապատասխան տարեթիւերով։

Այսպէս խորհողները սակայն, որ հարկ է խոստովանիլ լէգէոն կը կազմեն, մոռացութեան կատան, երբ հարցը Թիւրքերոյ կը վերաբերի, կարեւոր պատմական իրողութիւն մը։ Անոնք անզգալաբար կ'անտեսեն Օսմ. Պետութիւնը դէպի կազմալուծում մղող ազգային ազդակը։ Կայսրութիւն մը, անկախ բոլոր այլ թերութիւններէն, որ կը զրկէր բազմաթիւ այլատեսակ ազգեր եւ երկիրներ, չէր կրնար յարատեւել իր գոյութիւնը։ Ճնշուած ազգերը անխուսափելիօրէն պիտի ձգտէին ձերբազատուիլ օտար լուծէն։ Ի՞նչ է արդէն Աբեւելեան հարցը, եթէ ոչ ոչ-թիւրք ժողովուրդներու ազգային ազատագրական պայքարը՝ մէկդի շպրտելու օտար լուծը օժանդակութեամբ արտաքին ուժերու։

Օսմ. պետութիւնը շարունակական մասնատումներու առարկայ եղած է և ոչ ոք կրնայ անլուսնդել թէ փակուած է այլեւս անդամահատման չրջանը։ Բայց սխալ պիտի ըլլար կատարուած մասնատումէն Թուրք ժողովուրդի քայքայումը, կամ առնուազն տկարացումը եղրկացնել։

Ճիշդ այս կէտին մէջ ալ կը կայանայ գլխաւոր սխալը։ Ընկ. Վ. Շահիրեան մեր կարծիքով չատ ճիշդ կերպով նկատած է «Ցուսաբեր»ի մէջ, թէ Թուրքիոյ բաժանումները փոխանակ տկարացնելու, ընդհակառակ զօրացուցած են զայն, թիւրք ազգային տեսակէտով։ Այս հանգամանքի վրայ անհրաժեշտ է որ մենք բոլորս անդրադառնանք։ Փաստ է որ Օսմ. Կայսրութիւնէն մերոյդ տեղ ընակողները մեծ մասով ոչ-թիւրք ժողովուրդներ եղած են։ Թիւրքը ընդհանրապէս իր բնակավայրը ընտրած է Անատոլիոն եւ Թրակիա, երկիրներ ուր այսօր ալ գանգուածային ձեւով ան տեղաւորուած է։ Ուրեմն եթէ կորսուած են երկրամասեր, պոկ գալով Օսմ. Կայսրութենէն, անոնք իրենց հետ տարեր են ոչ-թիւրք ժողովուրդներ, որոնք թիւրք-ազգային տեսակէտով պետութեան համար «վրտանգաւոր» տարրեր էին և եթէ իսկ չէին, կրնային «վտանգաւոր» դառնալ։ Բացի այդ, ամէն մէկ բաժանման ժամանակ, զրաւուած հողամասի վրայ ապրող թրքութիւնը ապաստանած է, որպէս «մուհաճիր» Թիւրքոյ այլ նահանգներու մէջ։ ուրիշ խօսքով, չէ հեռացած իր հայրենիքէն։ Ուրեմն, ընդհանուր ձեւով, Օսմ. Կայսրութեան անդամահատութիւնը յառաջ բերած է թիւրք տարրի կեդրոնացման ձգտում մը և զօրացուցած է զայն ներքնապէս։

Այս չէ միակ արդիւնքը Օսմ. Կայսրութեան անդամահատութեան։ Կայ նաև հոգեկան-բարոյական կողմը։ Յարատեւ, չարունակական մասնատումները ընդարձակածաւալ երկրին, նոր անկախ ազգերու կազմութիւնը երբեմնի Օսմ. նահանգներէն, չնորհիւ մղուած պայքարին, պետութեան և հպատակ քրիստոնեայ ժողովուրդներու միջև, կրոնական ֆանատիզմի վրայ, աւելցուցած են թիւրք ազգային ֆանատիզմը, զարկ տուած են թիւրք ազգայնական անուններ յարձակողական ոգիին, սրած են ժողովուրդի տրամադրութիւնները և առաջ բերած և հոգեկան բարոյ յեղաշրջում մը թրքութեան ծոցին մէջ։ Թիւրքը նկատած է քրիստոնեայ հպատակ ժողովուրդները իբրև «վայիճ», «պաշտպանուած» և անոնց դէմ ջարդեր կազմակերպելով, և ապա իրեն ներշնչած է զուտ թիւրք ազգային գիտակցութիւն մը, Օսմանեան պետական գաղափարէն անջատ։

Մենք հայերս առանձնապէս մեր սեփական ժորթի վրայ զգացեր ենք բազմաթիւ անգամներ Օսմանեան Կայսրութեան անդամահատութեան հետ կապուած այս հոգեկան փոխոխութիւններուն արդիւնքը։ Ամէն անգամ որ թիւրք նոր մուհաճիրներ եկած հաստատուած են Արեւելեան նահանգներու մէջ, բերած են իրենց հետ կատաղի ազգայնական անհաշտ ոգի և ձգտած են ինքնափոխուելու իրենց մէջ ընդդէմ հայութեան։ Իւրաքանչիւր անդամահատման, յաջորդած է ջարդ մը։ Նոյն իսկ այն ժամանակ, երբ ասոր վտանգ մը միայն երևցած է։ Մեր գրատի բարեկամներէն պատկառելի Պ. Վիկտոր Բեռար, հայ ուսանողներու պատուիրակութեան, 1914 թուին գարնան, կը յայտարարէր։ «Դուք ձեռք բերիք փափաքուած բարենորոգումները։ բայց նախ քան անոնց իրականացումը, դուք ջարդեր պիտի ունենաք։ պատրաստուեցէք դիմադրելու զանոնք»։

Ցաւալի է որ ընդամէն տարին չանցած, երիտասարդ Թիւրքերը օգտուելով համաշխարհային պատերազմէն, լիուլի զօրձադրեցին հայութեան հանդէպ նախապատրաստած իրենց ոճրածին ծրագիրը, որու մասին յաւատեղեակ Ֆրանսացի մեր բարեկամը մեզ կը նախազգուշացներ հրապարակով։

Ահա թէ ինչպէս Օսմ. Կայսրութեան չարունակական անդամահատութիւնը ոչ մէկ օգուտ չունենալով մեզի, ընդհակառակ նպաստած է զօրացնելու թիւրք տարրը նախ թուապէս, ապա հոգեկան-բարոյական տեսակէտով, իբրև առանձին ազգ, որ միայն իրաւունք ունի տիրելու Օսմ. պետութեան մէջ եւ իր դատն լուծին ենթարկելու բոլոր մնացեալ ժողովուրդները, զանոնք փճացնելու իսկ գնով։

Ի. Թ.

ՄԱՏԱՂԸ ՀԱՅՈՑ ՄԷՋ

Հայոցս մէջ ունինք նաև մատաղի այլ ձև մը որ ըստ Մաշթոցի կը կոչուի «Տեառնական»։ Այս մատաղը հաւատացեալներու կողմէ կը խոստացուէր կամ կ'ուխտուէր՝ յաջողութեան մը կամ բարի վախճանի մը համար։ Յարդ, հոս Հաւէպի մէջ, գրեթէ ամէն շաբաթ եւ գլխաւոր Տաղաւարներուն, մեր տեսած մատաղը Տեառնականի տեսակէն է, զոր խոստացողը անվրէպ կատարելու է, որպէսզի զանցառութիւնը երդմնազանցութիւն չհամարուի։ Մխիթար Դոյ Միջնադարեան մեր միակ օրէնսդիրը, կը պատուիրէ զգուշութեամբ ուխտել և ուխտը կատարել, որպէս չի խոստացողը ուխտազանց չլինի։ Ներկայիս, Տեառնական մատաղը շատ հաւատարմօրէն կը մատուցուի՝ միայն Զատկի և Տէրունական տօներուն, այլ և ոչէ օր։ Ասոր կրօնական հանգամանքը աւելի չեշտուած լինելուն, կը կատարուէր սրբազան վայրերու մէջ (Ճաշ եւ Ինճոյք) էջ 342)։ յաճախ վանքերու մէջ ու գա՛ղթեալ եկեղեցւոյ դուռը։ Խոստացող մատաղատուն կը բերէին եկեղեցւոյ դուռը, որ է գաւիթը, վրան կը դնէին կարմիր նարօտ և բամբակ, ու կը ծածկէին կարմիր հանդերձներով կամ ծած. կոյթներով։ Եղջիւրներէն կը կախէին զանազան միրգեր և եղջիւրներուն մէջ տեղը կը զետեղէին մոմեղէններ։ Այս վերջին սովորութիւններ տեսանք կարնոյ մեր բանտարկութեան երկու յաջորդական տարիներուն։ Իսլամաց զոհի տօնէն (Գուրպան) չաբաթ մը առաջ, արու, տարեւոր, անարատ եւ յատկապէս պարարտացուած խոյ մը, եղ մը կամ ուխտ մը վերոգրեալ ձեւով կը զարդարէին և թաղէ թաղ կը պտոյտցնէին երգերու եւ նուագի ընկերակցութեամբ և որոշեալ օրը կը զնէին իրենց սովորութեան համաձայն։ Տեսայ նոյնպէս որ անասունին վրայ հաստատած կ'ըլլային գեղեցիկ գահաւորակ մը, բայց վրան չէին նստեր։ Արդեօք այս սովորութիւնը չի՛ յիշեցներ Հայր Վարդան Վրդ. Հացունիի Հռոմի ոգոստային փլատակաց մէջ տեսած զոհելի անասնոց քանդակը։ Մեր կարծիքով Կարնոյ Իսլամաց սոյն սովորութեանց մէջ յատակօրէն կը տեսնուի հին հեթանոսական հայոց գեղեցիկ բարքերու նմոյշը։

Շնորհալի այս տոթիւ կու տայ յեսուսայ պատուէրները, իբր հիմնական կանոն մատաղի օրհնութեան։ — Զբլա՛ յ որ կ'ըսէ, հաւատացեալներ մորթուած անասունին արիւնը ուտեն կամ ժողվեն, ինչպէս կ'ընէին հրեաները, զոհին արիւնը Աստուծոյ սեղանին վրայ թափելով, որովհետև արիւնը պիղծ է։ Կը յանձնարարէ զգուշանալ անասունին արիւնը տան դուռներուն վրայ դրոշմելէ, որովհետև այդ կանոնը զուտ հրէական է։ Ո՛վ որ զայդ գործէ անիծեալ կ'ըլլայ ըստ Շնորհալիի պատուէրին։ Աղը, կ'ըսէ Շնորհալի, մաքրութեան օրինակ է։ Կանոնական աղօթքներու ընթերցմամբ և խաչին դրոշմմամբ, կը սրբենք աղը և կուտանք անասունին, որպէսզի ուտելով մաքրուի և դառնայ արժանի նուէր Աստուծոյ (Ընդհ. էջ 161)։

Վերջացնելէ յառաջ մեր այս համառօտ ուրուագիծը, հաղորդեմ որ, ինչպէս փոմիցի հաղորդել վերը, զոհագործութիւնը հեթանոս ազգերու գիցաբանութեան կեդրոնական գաղափարը կը ներկայացնէր։ Զատուածոց մարդկային զոհ մատուցանելու սովորութիւնը մեղի կը հասնի քաղաքակրթութեան պատմութեան ամենահին ժամանակներէն։ Հին գլխաւոր ազգաց մէջ այս սովորութիւնը երկար ատեն չարունակուեցաւ։ Հռոմի եւ Յունաստանի մէջ նոյն իսկ, ուր համեմատաբար աւելի բարձր քաղաքակրթութիւն մը կը տիրէր, երբե՛ք չդադրեցաւ մարդ զոհելը ի ի պատիւ չատուածներու։ Սալամինայի պատերազմէն առաջ Թեմիստոկլէս, Պղուտարքոսի հաղորդածին համաձայն, Բազոսի զոհեց պարսիկ երեք գերիներ։ Հռոմայեցւոց մէջ գանուեցան նոյն իսկ որ իրենց հայրենիքի չահուն և սիրոյն համար ինքզինքին զոհեցին գրժոխքի չատուածներուն։ Նոյն դիւցազնութիւնը ցոյց տուաւ նաեւ քաջն Քուրթիուս։ Հին հեթանոսներու մէջ չատուածներու մատուցուած ամենէն սովորական զոհերն էին մարդոց հետ սերտիւ ու մշտնջենաւոր անասունները։ Ինչպէս որ մեր հին հեթանոսական և յետ քրիստոնէական չրջաններու սովորութիւն էր, հիներն ալ իբր ոչ-արիւնոտ զոհ, կը մատուցանէին արմտիք, պտուղներ, կաթ, ձէթ և գինի։

Հնդկաց կամ Պրահմանական կրօնքի մէջ, զոհաբերումը իրենց ամենէն կարեւոր և գերնոր պաշտամունքն է։ Աստուածին ստեղծագործութեան առաջին գործն է ան։ Զոհը կամ մատաղը տիեզերքի արարիչն է, ծագումը և նեցուկը (Համայնագիտարան Լարուս, հատոր 7, էջ 449)։ Հո՛ն, կրակը զոհագործումի գլխաւոր նիւթը չէ, ինչպէս է Եփրայեցւոց կամ Եգիպտացւոց մէջ, այլ զոհագործո՛ւմը իսկ, քանի որ կրակն է, ըստ Հնդկաց այն աստուածային ուժը որ կը ճաչակէ իրեն մատուցուած ամէն զոհ, և զի կրակն է որ կը տանի այդ զոհերէն, երբ դեռ միւս չատուածները ճաչակած չեն անոնցմէ։

Ի՛նչ որ ալ մտածեն Քրիստոնէական միւս եկեղեցիները, մատաղի ներկայ իմաստով սովորութիւնը, Հայոց մէջ, չա՛տ գեղեցիկ և խորհրդաւոր իմաստ մը ունի իր մէջ։ մէկ կողմէ ան հին կրօնական զգացումներու վերապրումն է, մեր յաճախ խորթացած և նուազած հոգևոր կեանքին մէջ, և մերթ բարեգործութեան կենդանի օրինակն է, երբ Աստուծոյ փառքին, ննջեցեալ յիշատակին, և մեզաց թողութեան գաղափարականին համար զոհուած մատաղը, ընդհանրապէս կ'երթայ անօթիին, չքաւորին որին ու հիւծախտաւորին մարմնոյն մէջ, ու հոն կենդանութեան նոր նշաններ մը կը դնէ և հոգիի եւ մարմնոյ կրկին ազդեցութեանց տակ հիւանդը կամ աղքատը կ'արիանայ ու գէթ պահ մը կը մոռնայ իր անճարին վիշտն ու կարօտութիւնը։ Առողջները նոյն իսկ կը ճաչակեն օրհնուած աղով մատուցուած մատաղէն, այդ զոհին մէջ տեսնելով հոգիի թեթևացման մը բոլոր ազդակները։ Եւ իբր զուտ տնտեսային աւանդութիւն, հիմա, ան աւելի խորհրդաւոր չէ՞ արդեօք։

ԱՐՍԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
Հալէպ, 8 Սեպտ. 931
(4) (Վերջ)

ԱՐԱԲ ՄԱՄՈՒԼ

Թրքական Դաւերը եւ Արաբ Մամուլը

ԱՐԱԲ ԹԵՐԹ ՄԸ ԿՐ. ՀԵՐՔՅ ԹԻՒՐՔ ԹԵՐԹԵՐՈՒ ԶՐՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հալէպ հրատարակուող «Թէգաssիւմ» թերթը իր 14 սեպտ. թիւի խմբագրականով կը գրէ.—

Բէմալական թերթերը, Սիւրիոյ ֆրանսական քաղաքականութեան և վարչաձեւին դէմ սատիկ յարձակում կը գործեն և տեսակ տեսակ սուտեր ու զրպարտութիւններ կ'ստեղծեն։ Անոնք հայերու և քիւրտերու դէմ գրելու և զանոնք սահմանի վրայ չէթէական կազմակերպութիւններ ընելու յանցանքով ամբաստանելու ատեն, ֆրանսացիները կը մեղադրեն թէ՝ ինչո՞ւ քաղաքական դատապարտուածները կ'ընդունի իր սահմաններուն մէջ։

Թիւրք թերթեր կ'ուզեցնեն նաև թէ՝ հայեր և քիւրտեր ոչխարներ կը կազմակերպեն, դաւադրութիւններ կը սարքեն և այլն։ մենք առաջ արդէն հերքած էինք այս բոլոր զրպարտութիւնները և վստահօրէն ու առանց կասկածի փաստած որ հայերու, քիւրտերու, ֆրանսացիներու և 150նոցներու մասին անոնց գրածներուն բոլորն ալ անհիմն են և յերիւրածոյ։

Մենք նորէն կ'անդրադառնանք այս խնդրին, որովհետև թիւրք թերթեր այս անթիւ ու անհամար հայհոյութիւններու, զրպարտութիւններու և սուտերը կը կրկնեն։ Մանաւանդ անոնք սկսան միջամտել մեր Սիւրիական քաղաքականութեան։ Ֆրանսացիներու կողմէ Սիւրիական հարցին հանդէպ տրուած լուծումէն դժգոհ են անոնք և կը գանգատին։ Անոնց նպատակն է ցոյց տալ Սիւրիացիներուն թէ՝ իրենք գոհ չեն «ֆրանսացիներու քոլոնիզասիոն»ի քաղաքականութենէն։ Թիւրք թերթեր կը չանան ցոյց տալ թէ՝ Օսմ. Կայսրութենէն անջատուած (փառք Աստուծոյ) երկիրները դէպի լնջնչում ու ասեր կ'երթան։

Իրենց վերջին թիւերուն մէջ նոր յարձակման մը ընթացքին, Թիւրք թերթեր կ'ամբաստանեն ֆրանսացիները, իբր թէ անոնք հակաթիւրք բրօպականտներուն աչք գոցած ըլլան։ «Միլլիէթ» թերթը իր 6 Սեպտ. թիւին մէջ, կը յայտարարէ որ յոդուածաշարքով մը պիտի հրատարակէ Հիւսիսային Սիւրիոյ մէջ թիւրքերու հանդէպ որդեգրուած բռնութիւններն ու զուլումները։

Մենք հոս չենք ուզեր պաշտպանել ֆրանսացիները։ Անոնք իրենց ուզած ատեն կրնան պաշտպանութեան միջոցներ ունենալ եւ իրենց կամքը պարտադրել այս նոր հանրապետական կառավարութեան։ Բայց չենք կրնար լռել յարուցուած խնդրին առջև, մանաւանդ որ կ'ուզենք յիշեցնել թիւրք մամուլին որ, Ֆրանսան ժամանակին ամենամեծ վտանգէ փրկած է Զեզ, երբ դուք Սաքարիայի առջև փչրուած և ուսամատ Զեր վերջին օրերը կ'ապրէիք։ Ֆրանսան էր որ նոր թիւրքիան ազատեց Յունաստանի ձանկերէն և Մուսթաֆա Քէմալին թոյլ տուաւ որ անկախութիւն հռչակէ և «Ազգի» տիտղոսը առնէ։

Թիւրք թերթերու այս աղմուկներուն պատճառը գիտենք։ Անոնք կ'ուզեն որ Սիւրիացիներու թիւրքիա գանուող կալուածներուն և առևտրական համաձայնութեան մը մասին Ինկիւրիի մէջ տեղի ունեցող բանակցութեանց առթիւ, ազգին Ֆրանսացի պատուիրակներուն։ Կայ նաև փոխառութեան խնդիրը։ Թիւրքիա կ'ուզէ Ֆրանսայէն կարեւոր փոխառութիւն մը կնքել։ այդ է պատճառը որ աղմուկ ու վրվրուկ կը բարձրացնեն։

Բայց այդ բոլորը անզոր միջոցներ են և յայտնի եղած այլեւս թիւրքերու հետապնդած աղտոտ դաւերը։

Հ. Մ. Ը. Մ.ԻԲ. ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԿՈՉԸ

Մարզիկ եղբայրներ.

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սիբրիոյ և Լիբանանի Բրդ Շրջանային Ժողովը, որ գումարուեցաւ Պէյրութի մէջ 1931 Յունիս 28ին, այս անգամ ևս կատարեալ եղբայրական միաբանութեան մը մէջ աւարտեց իր աշխատանքները.

Շրջ. ժողովը օրակարգի բոլոր հարցերն ալ մշակեց միշտ հաւատարիմ ու կանոնի մնալով Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհանուր նպատակին ու բովկրքունքներուն։ Ուրախ ենք Ձեզ իմացնելու որ բոլոր որոշումներն ալ անխտիր տրուեցան միաձայնութեամբ։

Օրակարգի բոլոր հարցերուն մասին մանրամասն զեկուցանելը թողլով Ձեր պատգամաւորներուն, այս շրջաբերականին մէջ կ'ուզենք Ձեզ իմացնել միայն նորընտիր Շրջ. վարչութեան կազմը.

Ատենապետ՝ Տօքթ. Պէզճեան
Ա. Ատենադպիր՝ Գ. Մ. Բաբախեան
Բ. » » Գ. Սագճեան
Գանձապահ՝ » Հ. Գալէնտէրեան
Աթլէթ խմբագիր՝ » Ե. Սուքիասեան
Սկաուտ » » Ս. Թէրճանեան
Գոյքապահ՝ » Ա. Ճակրեան

Վարչութիւնը արդէն սկսած է իր աշխատանքը — իր առաջին մտածումներէն մէկը եղաւ ունենալ արձանագրութեան երկու տոմարներ.

Ա.— Մեր մասնաճիւղերու անդամներուն համար.

Բ.— Մեր մասնաճիւղերու գոյքերու յատուկ.

Ուստի կը խնդրուի բոլոր մասնաճիւղերէն չուտով մեզի զրկել իրենց անդամներուն ցանկը հետևեալ բժանումներով՝

1.— Սկաուտ
2.— Աթլէթ-ֆութպոլիստ
3.— Պարզ անդամ

Այժմէն մէկուն արձանագրութիւնը կազմել հետեւեալ ձեւով. անուն, մականուն, ծննդավայր, տարիք և արհեստ։

Ասոնցմէ զատ կը խնդրէինք որ մեզի իմացնէք Ձեր գոյքերուն տեսակն ու քանակը, ներկայանալի ցանկով մը.

Նաեւ Ձեր ֆութպոլի խումբերուն թիւը, այսինքն քանի՞ Ա. կարգի, պահեստի, Բ և Գ կարգի խումբեր ունիք։

Մարզիկ եղբայրներ, պէտք չէ որ Ձեր ուշադրութենէ վրիպի թէ, այս գործը որուն մենք ամէնքս լծուած ենք գժուարին, բայց միևնոյն ատեն քաղցր գործ մըն է։ Գիտնալիին է որովհետեւ մեր ժողովրդի կացութիւնը թէ տնտեսական և թէ հոգեկան քայքայուած վիճակ մ'ունի, և գմեզ չրջապատող պայմաններն ալ իրար ծանր են։ Սակայն երբ մեր աչքերը կը սեւեռնք մեր մեծ իդէալին, ու ամէն անգամ որ պզտիկ տղու մը կամ պատանիի մը վերելքը կը տեսնենք դէպի մեր նպատակը, մեր գործը կը թաղցրանայ և հոգեկան անմրցելի վայելք մը կ'զգանք։

Երիտասարդ մարզիկներ, ժամանակն է որ խորապէս գիտակցինք մեր ուսերուն ու սրտին վրայ ճնշող այս ծանր պարականութեան։ Այժմ օր մեր նոր սերունդը հատ հատ այլասերումի անդունդը կ'իջնէ։ Մե՛նք ենք մանաւանդ որ պիտի բռնենք անոնց ձեռքերէն ու ազատենք զանոնք մեր ժողովուրդին ու մեր հայրենիքին համար։

Ու որպէսզի մեր գործը դառնայ աւելի արդիւնաւոր, պէտք է որ գիտակցինք մեր նպատակին, պէտք է վերջապէս հասկնանք որ մենք մեր դնդերները հրապարակաց ցուցանելու և մարզական խաղերու մէջ յաղողութիւն կամ առաջնութիւն չհասնելու համար չէ որ պիտի աշխատինք, այլ նոր սերունդը այլասերումի վտանգէն փրկելու, եւ փրկուածներէն ալ ՀԱՅ ՄԱՐԴԵՐ կերտելու։ Ցիշեցէք մեր անմոռան նշանաբանը՝ թէ ի՞նչ կը հրամայէ մեզի «Բարձրացի՛ր բարձրացո՛ւր»։ Այս հրամանն է որ մեր ճակատներէն ու մէջքէն պէտք է իջեցնենք մեր սրտին խորը։

Վերջապէս եղբայրներ, եթէ կ'ուզենք որ մեր գործն ու արդիւնքը ըլլայ մեծ, անհրաժեշտ է որ ամէնքս մէկ ձեռք ձեռքի՝ լծուինք աշխատանքի, ու մանաւանդ իրմէ մեզ կատարինք մեր պարտականութիւնները։

Թողունք փառքը խեղճուկ փառամոլներուն, մենք կատարենք մեր գործն ու մեր պարտականութիւնը մեր մեծ գաղափարին համար։ Զմեզ խանդավառողը մեր նպատակը պէտք է որ ըլլայ։ Այդ նպատակին համար — ինչպէս Բրդ Շրջանային ժողովն ալ ընդգծեց — ամէնքանէ առաջ սկաուտ է հարկաւոր, անով միայն մեր գործը կրնայ մեծ դառնալ։ Ահա՛, թէ ինչու համար, պարտականութիւն կը դնենք բոլոր անդամներուն ալ, բայց մանաւանդ ֆութպոլիստներուն վրայ, որ գոնէ ֆութպոլին չափ մեր պզտիկ մանուկներն ալ սիրեն։ Ամէն անդամ, թող պարտականութիւն սեպէ իրեն, մէկ հատ պզտիկ սկաուտ մը ճարել մեր Միութեան։

Սիրելի եղբայրներ, մեր հայրենիքը, մեր Ազգը և մեր նոր սերունդը ամէնքը մէկ մեզի կը պոռան «Պատրաստ»...։

Եղբայրական Սիրով
ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Յուլիս 1931, Պէյրութ

ԹՐՔԱԿԱՆ ԱՊՈՒՐԸ

ԱՆՈՒՆԸ ՓՈԽՈՒԱԾ, ԲԱՑՑ ՀԱՄԸ ՆՈՅՆՆ

«Լիկի Պա» իր 17 Մեայ. թիւին մէջ կը գրէ.—

Ժամանակին, Պօլսոյ մէջ, սանմանդրութեան հռչակումէն առաջ, խոնարար մը իր յանձնորդներուն կը հրամցնէր ապուր մը, որուն անունն էր «չօրպայի սուլթանիէ»։

Վերջը սահմանադրութեան հռչակման վրայ, խոնարարը իր ապուրին անունը դրաւ «չօրպայի քանոն էասա»։ Ցանձնորդները երբ ճաշակեցին այդ ապուրը, ըսին. «անունը թէպէտ փոխուած է, սակայն համը նոյնն է»։

Կարելի է դեռ կ'ապրի այդ խոնարարը և իրեն հետ կը մնայ նաեւ ապուրը։ Բայց այս անգամ ալ ի հարկէ անունը «չօրպայի Ճիւմուրիէթ» եղաւ։

Այս զէպքը կը նմանի քանի մը օր առաջ Ալէքսանտրէթի մէջ պատահած դէպքի մը, որուն արձագանգը եղան թերթերը։

Ահա այդ զէպքը.

Հարիւր ամերիկացի զբօսաշրջիկներ գիտական հետազօտութիւններ կը կատարէին Միջերկրականի վրայ։ Նաւակ մը նստած անոնք Ալէքսանդրէթի ծոցին մէջ կը պրտրտէին։ Երբ անոնք Բաեսի քարէրը հասան, թուրք նաւակ մը սկսաւ կրակ բանալ անոնց վրայ, առանց զգաստութեան։ Ամերիկացիներէն մէկը սպաննուեցաւ. Թուրք նաւակը դանկոլուն պէտ իր սխալը, ներողութիւն մը կր կոխէ եւ կը վերջացնէ։

Ահա կը տեսնուի որ Թրքական նոր ապուրը, այսինքն «չօրպայի Ճիւմուրիէթը» և հին չօրպան միևնոյն համը ունին, միայն անունը փոխուած է։ Գլխարկի վերացումը, քօղերու անհետացումը, ձախէն աջ գրելը, արաբերէնի տեղ լատիներէն տառերու գործածութիւնը Թրքական ապուրին համ, չեն փոխած։

ԵԳԻՊՏԱՑԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԻ ՄԸ

ԳԼԽՈՒՆ ԵԿԱԾՆԵՐԸ

Եգիպտացի բրիճի յայտնի վաճառական Ահմէտ Իյսա էլ Մարէգիի Սիւրիա եկած էր առեւտրականներով։ Դամասկոսի մէջ իր գործերը լրացնելէ վերջ ան կուգայ Պէյրութ եւ կ'որոշէ ցամաքի ճամբով Պաղդատին երթալ եւ անկէ անցնիլ Եգիպտոս։

Եւ իր գործերը լրացնելով Պէյրութի մէջ ան կը գրէ իր ընտանիքին եւ կը հաղորդէ մեկնումի օրը։ Սակայն ինքնաւարժի յանախակի դէպքերը կը վախցնեն եգիպտացին եւ կ'որոշէ օդանաւով մեկնիլ Դամասկոս եւ անկէ ալ անցնիլ Եգիպտոս։

Առտու ուշացած էր. կայարան կ'երթայ, սակայն երկու ժամ առաջ մեկնած էր օդանաւը։ Պարտաւոր էր նոյն օր մեկնիլ, կարենալ առնելու համար Եգիպտոսի գիծը։ Ինքնաւարժ մը կը վարէր եւ ուղղակի կը փութայ Ռաեաց։ Հոն առանց դադարելու տոմս կը գտնէ Դամասկոսի համար եւ կը նստի օդանաւը։ Սակայն փոխանակ Դամասկոսի գիծը առնելու, Հալեպ մեկնող օդանաւերու մէջ կը տեղաւորուի։

Ճամբան պատահեցան չնեմարեր եւ վանառականը կը նստեն Հալեպ։ Դամասկոս հասած կարծելով ինքնաթիռը, եւ տեսնելով որ ուրիշ մը պատրաստ է մեկնելու, տոմս կը գտնէ եւ կը մեկնի։

Թրքական սահմանի վրայ, քուրտեր որպէս լրտես կը ձերբակալեն զայն եւ կը տանին Քիլիս։ Եռեւեռեցեւ. հարցաքննութեան կենթարկեն եւ իբրեւ օրդայակաց կը դրկեն Եգիպտիրի եւ անկէ ալ Պօլիս։ Եգիպտացին ճիպատոսի միջամտութեամբ վերջապէս յայտնի կըլլայ եղելութիւնը եւ յայտնի վանառականը կը վերադառնայ Եգիպտոս։

ՈՒՂՂՈՒՄ

Մեր թերթի նախանցեալ թիւին մէջ, «Մասագը Հայոց Մէջ», յոդուածի երկրորդ սիւնակի 46—47րդ տողը կարդալ.— Եւ. ամառ եղանակին, հունձքին վերջ, ժողովրդեան վանքերը խուռներամ օդափոխութեան երթալը։ Ըլլայ տան մէջ, ըլլայ յեռագլխի վանքերու մասնաւոր..

ՄՐՏԱՅՈՅԶ ՏՈՒԱՄ ՄԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ ԿԸ ԽԵՂԴԷ ԻՐ ԿԻՆԸ ԵՒ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ԿԸԼԼԱՅ

Փարիզեան թերթերը արձագանգը կ'ըլլան անաւոր առեմի մը, որուն դժբախտ հերոսներն են հայ երիտասարդ ու պարկեշտ մը։

Լիոնի Տիւկէրքլէն փողոցը ապրող մը իր եկած հաստատուած էր հայ ընտանիք մը, Գէորգ Մելքոնեան, պարկեշտ ու լուրջ երիտասարդ մը, 26 տարեկան և իր կինը Նոյեմի (ծնեալ Բէշիկեան) 19 տարեկան։

Երիտասարդը, ինքնաշարժի գործարանի մը մէջ բանուոր, խենթի պէս կը սիրէր իր ծաղկահասակ կինը որ աչքառու կերպով գեղեցիկ էր։ Գէորգ, իբրեւ կասկածոտ, զարհուրելի կերպով նախանձոտ էր եւ արգիլած էր իր կնոջ, ազգականներուն հետ տեսնուելէ։ Մանաւանդ պատուիրած էր Նոյեմիին, որ բոլորովին իր յարաբերութիւնները խզէ մարդ և երկու քոյրերուն հետ, վախնալով որ անոնք կրնան իր կինը ցոփութեան մղել։

Այս պայմաններու տակ չատ բնական է ամէն օր վէճը անպակաս էր երկուքին միջեւ։ Նոյեմիին քոյրերը, տեղեակ իրենց փեսին բնաւորութեան, ատենէ մը ի վեր մեծ վախով կ'սպասէին և դրացիներու միջոցաւ տեղեկութիւններ կ'առնէին իրենց քրոջ մասին։

Արդ, ամսոյս 7ին առաւօտուն ասոնք կ'այցելեն ֆրանսայի տանտիրուհիին, Տիկ. Տրլէկլիշին ու կ'իմանան որ այդ առտու բուռն վէճ մը ունեցեր են երկու ամուսինները, մինչեւ ժամը 11,30։ Անկէ յետոյ ազմուկը դադրած է, սակայն ո՛չ Գէորգ, ո՛չ իր կինը չեն երեւցած։

Ազգիկներուն խնդրանքին վրայ, տանտիրուհին կը բանայ դուռը ու սեմը չանցած քարացած կը մնայ։ Նոյեմի տարածուած էր գետնին վրայ, իսկ Գէորգ անկողնին վրայ երկնցած՝ խենթի մը մեծաբաց աչքերով կնոջ սեւեռած էր։

Տանտիրուհին մօտեցաւ Գէորգին, ցնցեց թեւը ու ասաբեկ ձայնով մը գոչեց.

— Ի՞նչ ըրիր դուն, թշուա՛ռ մարդ։

Երիտասարդը այնպիսի ահաւոր մոլորութիւնով մը պատասխանեց որ ֆրանսուհին վախէն դուրս խոյացաւ ու խուճողը ապաստանեցաւ։

Քանի մը վայրկեան վերջ, երկու պայթիւններ լսուեցան։ Գէորգ ատրճանակի երկու գնդակներ պարպած էր ճակտին։ Մէկը ջախջախած էր կզակը և լեզուն կտրած, միւսը պայթեցուցած էր աջ աչքը։ Հակառակ իր սարսափելի վէրքերուն, երիտասարդը դեռ կը շնչէր, երբ ոստիկանները հասնելով, զայն փոխադրեցին հիւանդանոց։ Վիճակը յուսահատական է։

Թէ սենեակին մէջ նախապէս ինչ անցած դարձած է յայտնի չէ, միայն ստոյգ է որ երիտասարդը կնոջ հետ կռիւի բռնուած ատեն, խեղդած է զայն, առանց իր ըրածին գիտակցութիւնը ունենալու։

Իր պաշտած կնոջ դիակին առջեւ անբռնացած՝ երիտասարդը ամբողջ յետմիջօրէն երկնցած կը մնայ անկողնին վրայ ու տանտիրուհին երեւցած ատեն միայն կ'անդրադառնայ թէ ինչ զարհուրելի ոճիր մը ան է գործած։ Ու ատրճանակը քաշելով անձնասպան կ'ըլլայ։ Խեղճ Նոյեմիին մարմինը դիաշնարան զրկուած է։

Ցայտնի եղած է նաեւ թէ Նոյեմիի մայրը, վերջերս ամէն օր կը փորձէր համոզել իր աղջիկը որ իր ամուսինը ձգէ և երթայ իր մօտ ապրի։

Գէորգ Մելքոնեան, որ հիւանդանոց փոխադրուած է, կրցած է խօսիլ և ասուր խոստովանութիւններ տրած է հարցաքննիչ դատաւորին։

— Եօթը ամիսէ ի վեր ամուսնացած էի Նոյեմիին հետ։ Մեր ամուսնութենէն ատեն մը վերջ, ստուգեցի որ կինս ակնկալութեանս չափ չէր սիրեր զիս։ Տեղեկացայ թէ կասկածելի յարաբերութիւններ կ'ընդունէր և չատ մը երիտասարդներու հետ յարաբերութեան մէջ էր։ Քանիցիս մեր ընտանեկան բոյնէն բացակայած էր և ամէն անգամ որ վերադառնար, կը խոստանար հաւատարիմ մնալ, սակայն խոստումները չէր պահեր։

Ընտանիքը շատ զէշ խորհուրդներ կուտար իրեն, մանաւանդ մայրը որ կը թելադրէր լքել զիս։ Տղամի առտուն, զինքը յանկարծակիի բերի այն պահուն, երբ գոյքերը ծրարելէ վերջ, գոհարեղէններն ալ պայուսակը կը դնեցէր։ Հակցայ որ վերջնականապէս կը բաժնուէր ինձմէ։ Սաստիկ բարկացայ, յետոյ ոգեղը իմնալով աղաչեցի որ զիս չլքէ, սակայն անիկա պատասխանի փոխարէն սկսաւ ծիծաղիլ։ Թեւերուս մէջ տի զայն, որպէսզի չգնայ որ մեկնի, սակայն վայրագօրէն աջ թեւս խածաւ։ Այն ատեն կոկորդը բռնեցի և առանց ըրածիս գիտակցութիւնը ունենալու, սկսայ սեղմել։ Կինս տարտակամածին վրայ ինկաւ. մեռած էր։

Ասոր վրայ յուսահատած՝ փորձեցի անձնասպան ըլլալ։

Ոստիկանապետը արդարեւ ստուգած է որ երիտասարդին աջ թեւին վրայ խածկոտուքի որոշ նշաններ կան։

ՀԵՏԱՔՐՔԻՐ ՆՕԹԵՐ

ՄԻԽՊԷՃՃԷԼ ՀԱՆԸՄ Կ'ԱՄՈՒՍՆԱՆԱՑ ԱՐԱԲԻ ՄԸ ՀԵՏ

1930 թիւրքիոյ «միսոր, կամ մսակոյտը՝ Միւպէճճէլ Նամրք հանրմ, որ ժամանակին, Ցունաստանի մէջ «Մին Պարլաս» տիպարոսին ալ արժանացաւ, կ'ամուսնանայ, ինչպէս կը հաղորդեն Թրքական թերթերը։

Ամուսնութեան առաջարկը հանրմին եկած է ազնուականական արար պէյի մը, որ Իրաքի երեսփ. ժողովին անդամներէն և Պաղտատ բնակող մեծատարուստ մըն է։

Միւպէճճէլ հանրմ, որուն չչնորհուեցաւ «Մին Եւրոպա»ի և «Մին Տիեզերք»ի տիտղոսները, ապահովաբար, իր այս յաջող ամուսնութեան մէջ պիտի մոռնայ անցեալի ձախողման դառնութիւնը։

ՆՈՐԱՀԱՆԱԳ ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ

Լոնտոնի «Տէյլի Էքսփրէս»ը թերթը Փարիզէն կը տեղեկանայ թէ, ռուս մեքենագէտ մը չինած է օդանաւ մը, որ պիտի յեղաշրջէ օդանաւային ներկայ դրութիւնը։ Նոր սաւառնակին ունեցած առաւելութիւնը այն է որ, օդանաւին թեւերը հարկ եղած պահուն կարելի պիտի ըլլայ մեծցնել կամ պզտիկցընել։

Արագութեան թռիչք կատարելու համար, նաւուղիղը պիտի պզտիկցընէ օդանաւին թեւերը, որպէսզի հովին դէմ նուազ դիմադրութիւն ունենայ։ Իսկ վար իջած ժամանակ ընդհակառակը աւելի պիտի մեծցնէ զանոնք, որպէսզի կարենայ թեթեւ ու ապահով կերպով իջնել։

Ռուս մեքենագէտը, որ այժմ Փարիզ կը գտնուի, հաստատ է որ իր այս նոր հնարածս օդանաւը միւսներէն աւելի սրընթաց պիտի ըլլայ և աւելի քիչ պէնզին պիտի սպառէ։

ՀԱՄԲՈՅՐԻՆ ԴԷՄ

Լոնտոնէն կը հաղորդեն թէ հոն ժամանած է Ամերիկացի Տօքթ. Զարլս Քրէսթըր որ ծրագրած է համբոյրին դէմ կռուողի պայքար մղել։ «Ես ներկայիս արձակուրդի մէջ եմ, բան է ան. ժամանակ չեմ ժամանակ կորսնցնել հակահամբոյր աւետարանը քարոզելով։ Այսուհետեւ պիտի փափաքէի տեսնել անգլիացի Տօքթ. Ճոզիէ Օլգֆիլտը, որ վերջերս յայտարարեց թէ համբոյրը շատ մը պարագաներու մէջ առողջ բան մըն է։

Հիւանդութեանց 90 առ 100ը, բաւ, մարդկային գործարաններուն կը հաղորդուին բերնի միջոցաւ։ Հետեւաբար համբոյրը առողջութեան համար ծանր վտանգ մը կը հանդիսանայ։ Եթէ համբոյրը ջնջուէր կամ միայն այտերու վրայ սահմանափակուէր, հիւանդութեանց 50առ 100ը պիտի անհետանար։ Բայց դժբախտաբար այս կէտին մէջ կիսնոս... ինձի համաձայն չէ։

ՈՉ ՄԷԿ ԿԱԹԻԼ ԱՆՁՐԵՒ ԵՕԹԸ ՏԱՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Սպանիոյ հարաւային արուարձանեան մասին մէջ գտնուող Ապիլէզ Տօնա Ինէզի և Լա Փաքայի գիւղացիները ամբողջութեամբ գաղթեցին դէպի Լօրքա, ապրուստ մը ճարելու համար։

Ոչ մէկ կաթիլ անձրեւ ինկած է վերջին եօթը տարիներու ընթացքին՝ այդ երկու գիւղերու հողերուն վրայ, թէեւ անկէ առաջ բաւարար չափով անձրեւ կը տեղար ամէն տարի։

Լօրքայի քաղաքապետը, որ քաղաքինը յատկացուցած է երաշտի փախչող գիւղացիները պատսպարելու համար։

ԶԿՆՈՐՍԱԿԱՆ ԹԻՒԵՐ

Հիւսիսային ծովը, ձուկի անսակէտով այնքարի ամենէն հարուստ ծովն է։ Վիճակագրութեան մը համաձայն, Մանշի ծովը և Ատլանեան ովկիանոսը մէկ հատ քառակուսի քիլոմէթրի վրայ կուտան [illegible] քիլո ձուկ, իսկ հիւսիսային ծովուն մէջ, միևնոյն տարածութենէն կարելի է որսալ 3500 քիլո։ Հիւսիսային ծովուն մէջ կը գտնուի 30,000 ձկնորսանաւեր, ամենափոքրէն սկսեալ մինչեւ 10000 [illegible] տարողութեամբ։ Այս [illegible] տարեկան միջին հաշուով կ'որսան 2,870,000 քիլո աղուելիք [illegible]։ Այդ շրջանին մէջ ձկնորսութեան պարապողներու թիւը կը հասնի 130,000ի, որոնց մէջ Անգլիացիները և Նորվեկիացիները բաղդատաբար մեծ թիւ մը կը կազմեն։

ԲԱՆՏԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Մինչ Մ. Նահանգաց մէջ ոճիրներու և բանտարկեալներու թիւը կ'աճի, Անգլիոյ մէջ ատոր հակառակը կը պատահի։ Անցեալ տարի անգլիական լուր մը կ'ըսէր թէ մէկ երկու բանտեր փակուած էին հոն, որովհետեւ բանտարկեալներ չունէին։

1913ին Անգլիոյ մէջ 18,15[illegible] բանտարկեալներ կային, իսկ 192[illegible]ին անոնց թիւը իջած էր 10,861ի։

1910-14ի զինուորութեան ընդհանուր դէպքերու միջինը եղած է 57,938։ Մինչեւ Նահանգներու մէջ կատարած է 193,354, իսկ 1929ին 193,354։

Մինչեւ Նահանգներու մէջ կատարած է պատերը։ 1905ին Ամերիկայի ֆէտերալ (ոչ Նահանգային) բանտերուն մէջ կային 1,617 հոգի և 1915ին այս թիւը բարձրացած էր 2262ի։ Ներկայիս դաշնակցային կառավարութեան բանտերուն մէջ կան 13,500 հոգի, իսկ ամէն զատ մօտ 10,000 դաշնակցային բանտարկեալներ կան Նահանգային բանտերուն մէջ։ Երբ քաղաքային և Նահանգային բանտարկեալներու թիւն ալ նկատի առնուի, կը կարծուի թէ Միացեալ Նահանգներու բանտարկեալներու թիւը կը հասնի 400,000ի։

Անգլիոյ մէջ տեղական բանտերը կը նեղանային, մինչդեռ Միացեալ Նահանգաց բանտերը կը պարունակեն իրենց տարողութեան կրկնապատիկը բանտարկեալներ։

ԱՇԽԱՐՀԻ ՀՆԱԳՈՅՆ ԹԵՐԹ

Մասնաւոր միջազգային վիճակագրութեան մը համաձայն, Ցինացիները կը պնդեն թէ, իրենց եղեն երկրիս առաջին թերթը հիմնողները։

Կ'ըսուի թէ, Փէքինի կայսերական թերթը ասկէ 1500 տարի առաջ հիմնուած է։ Բայց խուզարկուներն ալ կը պնդեն թէ, ասկէ հազարաւոր տարիներ առաջ Հռոմի մէջ կը հրատարակուէր «Ակտա Տիուրնա» անունով թերթը, որ այսօրուան անունին է։ Ըստ վիճակագրութեան, այս թերթը հրատարակուած է մինչեւ Հռոմի անկումը։ Թերթը որ ձեռագիր էր կը պարունակէր օրուան քաղաքական հարցերը և Հռոմի վերաբերեալ լուրեր։

Առաջին տպագիր թերթը հրատարակուած է 1457ին Նիւրնպէրկի մէջ։ Սակայն, առաջին կանոնաւոր օրաթերթը եղած է «Ֆրանքֆուրթ թէք Ժուրնալը», որ հիմնուած է 1617ին, հանանուն քաղաքին մէջ։

Անգլիոյ մէջ առաջին թերթը հրատարակուած է 1642ին, իսկ Մ. Նահանգներու մէջ՝ 1690ին։

ՆԱԶԼՄ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

ՕՐ ՉԷՐ ԱՆՑՆԵՐ ՈՐ ԹԻՒՐՔԻ ԱՐԻՒՆ ՉՀԱՍԱՒ

ՎԱՆԻ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ

Մամբրէ, Համազասպ և Սերոբը սաստրդրութեամբ տրուած այս տեղեկագիրը կարդացինք և տեղեկացանք իրողութեան։

Վերջը քօմիթէի կողմէ ժամուան դատապարտուեցան այդ տեղեկագիրը տուող երեք հայերը։

Այդ տեղեկագիրը անգամ մը եւս կը հաստատէր մեզ այն ճշմարտութիւնը թէ՝ հայ հոգեւորականները եկեղեցիներու մէջ փոխանակ կրօնական և բարոյական դասեր տալու եկրթելու, քաղաքականութեան ամենատգոտ միջոցներուն կը ծառայէին և Հնչակեան կուսակցութեան ամբողջ խանդարող և խառնակող գործունէութեանց առաջնորդ կը հանդիսանային։

Պօլսոյ հայ Պատրիարքարանը բոլոր հայ Առաջնորդներուն զրկած իր հրահանգին մէջ, քօմիթէի հրամաններուն կատարեալ հնազանդութիւն և համակերպումի ցոյց տրուիլը հաղորդած և չենթարկուողներուն բանտարկումն ու քօմիթէի կողմէ պատժումը աւելցուցած էր։ Բարեսեղ քահանայի սպանութիւնը, Պատրիարքարանի այս տոթիւ տուած հրահանգին արդիւնքն էր։ Կառավարութեան տկարութիւնն ու զգուշաւորութիւնը քօմիթաճիներուն քիչ մը իրաւունք կուտար։

ԹԻՒՐՔ ԸՆՏԱՆԻՔ ՄԸ Կ'ՍՊԱՆՆՈՒԻ

Դիարբէքիրի կուսակալութեան ենթակայ, Իրօք գիւղի բնակիչներէն Ըէշիտ, այս յեղափոխութենէն յայտարդող օր մը, աներժօրը Բէքիրի, տիկինը Զէնրաի և երեք տարեկան աղջիկը Այիշէն առնելով Բարչեգան գաւառի Քօրնիքան գիւղը երթալու համար ճամբայ ելած էր։ Շատ օրեր անցան։ Բայց Ըէշիտ ոչ տեղը հասաւ և ոչ ալ վերադարձաւ։ Ազգականները կառավարութեան դիմեցին։ Փնտռուեցան ամէն կողմ, բայց չգտնուեցան։

Կը հասկցուէր որ անոնք հայերու կողմէ սպաննուած են։ Իրենց երթալիք ճամբուն վրայ բոլորովին հայաբնակ Թաթվան, Շէյխուր և Շիիմրան գիւղերը կը գտնուէին։ Փնտռտմաները այս երեք գիւղերու մէջ խուզարկութեան սկսան։ Երեք գիւղերու մէջ ձոր մը կար։ Այդ ձորին մէջ եղածին չափ խոշոր ժայռ մը կար, որ տեղէն շարժած ըլլալը առաջին ակնարկով կը տեսնուէր։ Շրջուն պահակները երբ վերցուցին ժայռի մէկ կողմը, գլուխ մը երեւան եկաւ։ Այս գլուխը տիկին Բէքիրիկի գլուխն էր։ Բիրուեցաւ կեղրոն։ Բժիշկներու տրուած տեղեկագրին համաձայն 15 օր առաջ կատարած էր ան։

Այդ կողմերը դտնուեցաւ նաեւ Զարեայի դիակը. սակայն Բաշիտի և Այիշէի հետքը չգտնուեցաւ։

ՈՒՐԻՇ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հագդը գիւղի բնակիչներէն Օմարի տղան Նատիրն ալ գիւղէ մը վերադառնալու ատեն կողոպտուած էր։ Հակառակ բոլոր փնտռտուքներուն, չէր գտնուած։ Պահակները նորէն նեռաչեան անուն հայաբնակ գիւղի մը մօտը գտնուող խանի մը մէջ հոտած դիակ մը գտան։ Նատիրի դիակն էր այդ։

Այս տեսակ ոճիրներու և սպանութեանց դէպքեր այնքան շատ են որ, հայերու բուն նկարագիրն ու յատկութիւնները ցոյց տալու յատկացուած այս գործին մէջ, այդ դէպքերուն աւելի լայն տեղ տալ չեմ ուզեր։

Միայն թէ այս պարագան պէտք չէ մոռնալ որ, օր չէր անցներ որ Անատոլուի զանազան շրջաններու մէջ Հնչակ քօմիթէի ձեռքով ոճիր մը, սպանութիւն մը կատարուած չըլլար։ Օր մը չէր անցնէր որ թիւրքի անմեղ արիւնը չհոսէր։

ՎԱՆԻ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Վանի մէջ սկսող և առանց կենալու տարիէ մը աւելի տեւող յեղափոխական և ապստամբական շարժումները, Պարսկաստանէն անցնող չէթէախումբի մը քիւրտերու վրայ կատարած յարձակման պատճառաւ ծագած վրէժի և քինախնդրութեան արդիւնքներն էին։

Առաջին անգամ թիւրքի արիւնը հոսեցնող դէպքը այսպէս սկսաւ Վանի մէջ։

1311ի, Նոյեմբերի 18րդ չորեքշաբթի գիշեր, Վանի ենթակայ Իրճէք գիւղին մօտերը ապահովութեան պաշտպանութեան համար շրջող Վանի զապթիէ ալային պատկանող շրջիկ գունդի պետ Մուսա պէյ և իրեն ընկերակցող հարիւրապետ Ահմէտ ապա Հաճը Քէչէաք և Պողոզլէսուն գիւղերու միջեւ 12 հատ զինուած հայ չէթէներու կը հանդիպին։ Չէթէները «յանձնուեցէք» ազդարարութիւնը չընդունելով, ուղղակի սկսած են դէնք գործադրել։

Տեղի ունեցող ընդհարման միջոցին ձիաւոր զապթիէներէն տասնապետ Մէհմէտ և Զէրքէզ Ալի ծանր կերպով վիրաւորուեցան և ինկան։ Աւազակներէն մէկը մեռաւ, իսկ միւսները փախան։ Մեռնող հայը Մարաշախտի տարազ հագած էր։ Իր մարթինն ու բէվոլվէրը պետական զէնքեր էին։

Այս դէպքէն 12 օր վերջ, Վանի ոստիկանապետէն հետեւեալ գաղտնի հեռագիրը ստացայ.

«Հայ չէթէներէն 60 հոգի պարսկական սահմանը անցնելով Մուհամմէտի գաղափն սահմանները հասնելով, հոն գտնուող զինուորներ և աշիրի ձիաւորներ հետապնդեցին զանոնք և տեղի ունեցող ընդհարումներու միջոցին աւազակներէն մէկ հոգի սպաննուեցաւ և մէկ հոգի ալ ողջ բռնուեցաւ, իսկ այլերէն 8 հոգի սպաննուեցան և երեք հոգի ալ վիրաւորուեցան։ Աւազակները կը հետապնդուին։ Կուսակալի ձեռք առած միջոցներուն շնորհիւ խաղաղութիւնը վերահաստատուած է»։

Վանի կուսակալութեան հայաշատ շրջաններէն ամենակարեւորը Պօղոզ Քէսէն գիւղն է։ Ինչ գնով ալ ըլլայ խառնակութիւն մը հանել, արիւն թափել և թիւրքիոյ աւերակներուն վրայ անկախ Հայաստան մը ստեղծելու երազէն տառապող քսմիթաներու գործունէութեան միջոցներէն մէկն ալ թիւրքիոյ մէջ բնակող տարրերը իրար դէմ հանելով անոնց բախումներէն օգտուիլն էր։

1311 Նոյեմբերի սկիզբը, Պօղոզ Քէսէնի մօտերէն անցնող ուրիշ քիւրտ հայ քօմիթաճիներու յարձակման ենթարկուելով կ'սպանուին։

Շատ քննախնդիր և արիւնարբու եղող քիւրտերը իրենց արժանապատուութեան չկերցուցին ասիկա, և բոլոր քիւրտերը մաս մաս հայ գիւղերու վրայ յարձակելով անոնց ունեցածները կողոպտելու և արիւն հոսեցնելու սկսան։

(Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԹԻՒՐՔԻԱ

ՀԱՅԿ ԲԵԿՈՐՆԵՐ ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ՄԷՋ

534 ՄԱՆՈՒԿՆԵՐ ՄԿՐՏՈՒԱԾ

Կեսարիոյ Առաջն. փոխանորդ Սերովբէ քհնյ. վերջերս պտոյտ մը կատարեց իր շրջանին մէջ։ Այս առթիւ պոլսական թերթի մը թղթակիցը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ։—

— Պոզազլեանի մէջ 7 օր մնացինք։ Այդ միջոցին փոխանորդ Հայրը մխիթարեց 70 տնւոր հայ ընտանիքները եւ 80ի չափ մեծ ու փոքր երախաներ մկրտեց։ Ժողովուրդին ոմանք խոստովանեցան եւ հաղորդուեցան։ Թաղ. Խորհուրդ մը կազմուեցաւ եւ քահանայացու մը պատրաստուեցաւ։

Հայերը եկեղեցի մը ունին, բայց իրենց ծեռքը չէ։ Բնականաբար դպրոց ալ չունին։

Կարբով գացինք Պուրունքշլա։ Ճամբան պատահեցաւ շատ հզօրաբնակ մի տեսարանով գիւղ մը՝ Զազմաք։ Այս գիւղը նախապէս ամբողջ հայաբնակ եղած է։ Բայց այժմ գաղթականներ կը բնակին։ Հոն կան 140 տուն ընտանիք որոնցմէ 110ը հայ, իսկ մնացածը գաղթական։ Կատարեալ լեռնադաշտ մը եւ օդը զով, եւ ջուրը զուլալ։

Հայերը եկեղեցի մը ունեցած են հոս ալ։ Փոխանորդը հոն ալ ամէն օր ժամերգութիւն կատարեց տան մը մէջ եւ քարոզեց։ Երկու անգամ ալ ես քանիսօսութիւն ըրի ժողովուրդին փափաքով։ Փոխանորդը 205 հոգի մկրտեց։ Ժողովուրդը խոստովանցուց եւ հաղորդեց, Թաղ. մարմինկազմեց, պատրաստեց ընծացու մը։ Քէլլէր կոչուած գիւղն ալ գացինք ուր գիշեր մը միայն մնացինք։ Հոս կան վեցեօթը տուն հայ ընտանիք, քանի մը երախաներ մկրտուեցան։

Ճամբան չէրբէզաբնակ գիւղի մը մէջ հիւրասիրուեցանք չէրքէզ Ապտալահ էֆ.ի տունը, ուր կէս ժամ մնացինք։ Պուրունգշլան մէջ մնացինք 15 օր։ Յետոյ կառքով Թէրզիլի գացինք եւ ճամբան հանդիպեցանք երկու թրքաբնակ գիւղերու՝ Թոփրաք Բունար եւ Դազըլար։ Թէրզիլի մէջ կայ 25 տուն հայ, իսկ 30 տուն գաղթական ընտանիք։ Փոխանորդը 15 տղաքներ մկրտեց, մխիթարեց ժողովուրդը, խոստովանցուց հաղորդեց եւ գերեզմանատան մէջ օրհնեց անոնց հանգուցեալները։

Թերզիլիէն մէկ ու կէս ժամ հեռու ջերմուկները գացինք, յետոյ անցանք Գարահաղուպ գիւղը, կէս ժամ հեռու։ Այս գիւղը 55 տնւոր է, 15 հայ, 40 տուն թուրք, 3 երախաներ մկրտուեցան։

Գարահաղուպէն դէպի հիւսիս մէկ ժամ հեռու Պէպէք գիւղը եւանք որ 45 տնւոր գիւղ մըն է, 40ը հայ, 5 քիւրտ։ Փոխանորդը հոս ալ 20 մանուկներ մկրտեց։

Պէպէքէն ճամբայ ելանք դէպի հիւսիս Սարը Համզա։

Ճամբան հանդիպեցանք Պահատըն անունով 120 տնւոր Ալէվի գիւղին։ Սարը Համզա 60 տնւոր գիւղ մըն է՝ 24ը հայ, 36 թուրք։ Հոս ալ 15 մանուկներ մկրտուեցան։ Այս գիւղացիները իրենց ծերերին տակ ունին բաւական վայելուչ եկեղեցի մը, ուր մկրտութիւնները կատարուեցան աւազանին մէջ։

Ճամբան հանդիպեցանք Քիւրտ Քէօյի անուն բաւական շատոր ամբողջ Գըզըլպաշներու գիւղ մը։ Տաղրբման անուն 6 տնւոր այս գիւղին մէջ չորս տուն հայ կայ եւ 2 թիւրք ընտանիք։ Գիւղին վարի կողմը ճամբուն վրայ գտնուող աղբիւրի մը մէջ փոխանորդը մկրտեց երկու մանուկներ։

Քէօհնէ 500 տնւոր գիւղաքաղաք մըն է, որոնց 150ը հայ։ Հոս 15 տղաք մկրտուեցան։ Յետոյ անցանք։

Եօզկատ իբր 4000 տնւոր սիրուն քաղաք մըն է (կուսակալանիստ) 80ի չափ հայ ընտանիքներ կան։

Եօզկատ մնացինք 14 օր, մեր եօզկատ երթալէն 15 օր առաջ եկեղեցին արդէն փլցուած էր, ուստի տան մը ընդարձակ սենեակը իբրեւ եկեղեցի յատկացնելով, փոխանորդը իրիկուն առտու ժամերգութիւն կատարեց յատկացեալ սենեակներուն մէջ եւ Ուրբաթ օր մըն ալ պատարագեց։ 30ի չափ մանուկներու մկրտութիւնը կատարուեցաւ, թաղ. մարմին մը կազմուեցաւ եւ քահանացու մը ընտրուեցաւ։

Օգոստոս 5ին Եօզկատէն կասկինք Ինճէլի գիւղ, 30 տնւոր 25ը հայ։ Հոս ալ 15 տղաք մկրտուեցան, Մտաքար օղլու գիւղը մէրտուեցաք։ 1 մանուկ։ Ակրայ գիւղին մէջ 15 տուն հայ կար և 18 երախաներ մկրտուեցան։ Օգոստոս 9ին Եէրքէօյիւ կայարանը հասանք, անցնելով քանի մը տուն հայեր գտնելով կարգ մը գիւղերէ։

45 օր տևեց մեր ուղևորութիւնը։ 534ի կը յանգի բոլոր մկրտուածներուն թիւը։

ԳՈՒՄԱՆ «ՎԱՐԴԱՊԵՏ» ԿԱՐԳԱԼՈՅԾ ՀԱՉԱԿՈՒԵՑԱՒ

Ծանօթ է Գրիգորիս Մայր. վարդապետ Կարապետեանի (Գուսան Գրդ.) գայթակղութիւնը Պոլսոյ մէջ։ Աւելի քան ամիսներ մը ի վեր այս խնդրով զբաղող Պոլսոյ կրօն. ժողովը, 5 ժամուան նիստի մը մէջ, յեռ հնգուրեան եկած է հետեւեալ եզրակացութեան, որ իբր պատասխան գեկոյց հրատարակուած է պոլսահայ մամուլին մէջ։—

«Կրօն. Ժողովը նկատի առաւ Քննիչ Յանձնաժողովի տեղեկագիրը, ի մասին Գրիգոր Մ. վարդապետ Կարապետեանի ծանօթ գայթակղական խնդրոյն։ Յետ երկար հնգուրեան եւ խորհրդակցութեան, խղճի կատարեալ համոզմամբ եկաւ այն եզրակացութեան, որ յիշեալը իր եկեղեցական նուիրական կոչումին դէմ ծանրապես մեղանչած է։ Ուստի միաձայնութեամբ եւ խորին ցաւօք որոշեց լուծել զինքը եկեղեցական կարգն եւ բոլոր ասիճաններէն։

ԳԱՂՈՒԹԱՀԱՅ

ՏՈՒՆԵՐ ԿԸ ԾԱԽԷՆ

Աքենի «Նոր Օր»ը կը գրէ.—

Հայասանի նեռգալթի եւ այլուր փոխադրութեան լուրերը մասնաւորապես Ֆիխի գաղթականին մէջ, պատճառ եղած են որպէսզի շատեր իրենց տուներ ծախեն, վախնալով որ յետագային աւելի ածան պիտի տան։ Երեխոյկս հազարնոց տունը ծախուած է ութ հարիւրի։

ԱՆԴԻ. ՕՔՆՈՒԹԻՒՆԸ ՍԻՒՐԻՈՅ ԴԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

«Հայասանի Բարեկամներ» անգլիական ընկերութիւնը, 1931 Ապրիլ 1—1931 Մարս 31ի ընթացքին 7617 սքէրլին հասոյթ ունեցած եւ Երեք անգլիացիներ գումարներ կտակած են.— Տ. Բրչարս՝ 1088 անգլ. ոսկի, Օր. Ֆուլքրն, 478, Տիկ. Գարրեթ՝ 150 եւ Օր. Ուիլսոն՝ 40։

Ներկայիս 3131 սքէրլին հիմնադրամ մը կայ, որուն տոկոսը կը յատկացուի Սիւրիոյ հայ գաղթականներուն։ Ասուխու հայ գիւղը այս ընկերութիւնը շինած է 3200 սքէրլին ծախսով, Պէյրութի մէջ 20 տնակ շինած է իւրաքանչիւրը 25 սքէրլին) եւ 14 ալ պիտի շինէ։

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ԵՐԵՒԱՆԷՆ 2 ՀՈԳԻ ԱՓԷՆԷ ԿԵՐԹԱՆ

Հայասանի վարչապետ Պ. Սահակ Տ. Գարբիթեան, որ Փարիզեն Պերլին մեկնած էր, երկու օր մնացած է վերջին մէջ։ Խարամբ եւ գնումներ բրած է Երեւանի ջրելիքարանկալանի եւ հանրակառի համար։ Յետոյ Մոսկուա անցած է, անկէ Երեւան վերադառնալու համար։

Փարիզ գտնուած միջոցին, Հոկի, Բարեգործականի, հայրենակցական միութեանց եւ զանազան անձնաւորութեանց հետ տեսակցելէ յետոյ, Պ. Տեր Գաբրիելեան հետեւեալ հեռագիրը ղրկած է Երեւան.

«Անմիջապես միջոցներ ձեռք առէք 6000 նեռգաթրոցներ ընդունելու եւ տեղաւորելու համար Ղռերում, Արթիկ Տուֆուտ, Անի Պեմզայում եւ Զորագեսում։ Միեւնոյն ատեն խոկոյն երկու հոգի ուղարկեցէք Աքենի, նեռգաթի ասխատանիներ փութացընելու եւ դեկավարելու։»

Շաբաթ, մեկնած օրն իսկ, Պ. Սահակ Տ. Գաբրիելեան հետեւեալ պատասխանը ստացած է.

«Անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնուած են նեռգաթրոցները ընդունելու։ Տեղւոյն վրայ գործը կազմակերպելու համար Աքենի մարդ կ'ուղարկուի»։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՓՈՓՈՐԻԿ ՈՒ ՀԵԼԵՎ.

Բագուի Հայերէն «Կոմունիստ» թերթը կը գրէ (23 օգոստ.) թէ օգոստ. 20ին երեկոյեան ուժեղ փոթորիկ մը կը պայթի Նախիջեւանի վրայ։ Փոթորիկին կը յաջորդէ լորդ անձրեւը, եւ շուտով կը կազմուին հեղեղներ, որոնք կ'անցնին խաղաղին փողոցներէն։

Քամին ճանկռէ է հիւանդանոցը, ոսիկանատունը, բանուորական հաշարանը։ Քանդուած են նաեւ շարք մը ուրիշ տուներ։ Կան նաեւ մարդկային զոհեր, Առաջին փնտռտուքով գտնուած են 15 դիակներ։ Սպանուած են նաեւ բազմաթիւ անասուններ։ Գիւղերուն հետ հաղորդակցութիւնը խզուած է։ Ադրբէջանի Կարմիր Մահիկ ընկերութիւնը յանձնախումբ մը դրկեց աղէտին վայրը։ Հրկուած է նաեւ 1 վագոն շարաք, 3 վագոն ալիւր, 320 ֆիւթ թէյ եւ 50 հազար ռուբլի նուէր։

Ադրբէջանի գործավարներու խորհուրդը որոշեց կազմել կառավարական յանձնախումբ մը, օգնութիւն հասցնելու համար աղէտալեներուն։ Յանձնախումբի մէջ կը գտնուին Ս. Զառարեան, Թ. Ալիեւ, Վէյերէկով, Անմէտով, Իբրահիմով։

ԸՆԿՈՅՉԻ ՄԵԾՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՐԿՈՒՏ

Հայասանի Բասարգեչար թբրաբնակ օրջանի մէջ ընկոյզի մեծութեամբ կարկուտ տեղացած է, եւ ամբողջովին փնացուցած է Ցայրենդ գիւղի ցանքը։ Հարիւրին 50—75 չափով վնասուած են նաեւ երեք ուրիշ գիւղերու ցանքը։

Կարկուտեն վիրաւորուած են նաեւ շատ մը կենդանիներ եւ մարդիկ։

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՑԱՊԱՏԿԱՆ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

Ինչպես գրած էինք Սիւրիացիներու Թիւրիոյ մէջ զսնուող կալուածներուն համար Էնկիւրիի մէջ սկսող բանակցութիւնները լեռնագրուած են, հայապատկան կալուածներու նկատմամբ դէմ թիւրէ պատուիրակներու առարկութեանց պատճառաւ։ Պ. Ճենարտի, Բ. Գօմիսէրուբեան պատուիրակը, ադրեն վերադարձած էր եւ մեկնած Փարիզ ներքին նախարարութեան տեղեկագրելու համար արդիւնքը եւ անկէ ետանալու նոր հրահանգներ։

Այժմ կ'իմանանք որ Պ. Ճենարտի Փարիզեն Էնկիւրի պիտի վերադառնայ այս օրեր եւ անկէ ալ պիտի գայ Սիւրիա։

ԱՐԻՒՆՈՏ ԿՈՒԻ ՄԸ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

ԵՐԿՈՒ ՄԵՌԵԼ ԵՒ 3 ՎԻՐԱՒՈՐ ՀԱՑ ՄԸ ԾԱՆՐՕՐԷՆ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ

Հալեպի Համիտիէ թաղին մէջ, երկուշաբթի գիշեր կուիւ մը տեղի ունեցած է մէկ կողմէ Մուհամմէտ Սաճրիճի, Մուհամմէտ Ալիի եւ երկու անծանօթներու եւ միւս կողմէ արճարանի ծառայող Էօմէր Պրիգի միջեւ։ Առաջինները լաւ մը կը ծեծեն Էօմէրը։

Պահակներ եւ ոսիկաններ կը հասնին կռիւն ի վայր։ Առաջինները կը փախչին, իսկ Էօմէր կը վազէ անոնց հետեւեն։ Մուհամմէտ Սաճրին տեսնելով որ Էօմէր կուգայ իրենց հետեւեն, կը բաշէ ռեվոլվերը եւ կը պարպէ. Էօմէր վայրկենապես կը մեռնի։ Կառապան մը որ այդ միջոցին հոն կը գտնուէր եւ կը տեսնէր Էօմէրի սպանութիւնը, կ'ուզէ յարձակիլ ոճրագործին վրայ, սակայն Մուհամմէտ Սաճրին բանի մը ձեռք գնէ կը պարպէ անոր վրայ։

Պահակներ եւ ոսիկաններ շարունակեցին հետապնդումը։ Ոճրագործները մտան անել փոյոց մը եւ սպիտեցան մնեղ տուներու մէջ։ Դաբաս թաղին մէջ իրենց մտած տունը հայու մը կը պատկանէր։ Հայերը ուզեցին բռնել ոճրագործները, բայց Մուհամմէտ Սաճրին նորեն գնէը կը բաշէ եւ կ'սպառնայ։ Դուր սեռ հասնող մարդիկ եւ հայեր կը յարձակին անոնց վրայ, բայց ոճրագործը հայ մը կը զարնէ գլխնեն եւ կը վիրաւորէ Հալեպցի մը։

Մինչ այդ կը հասնին ոսիկաններ եւ կ'սկսի ընդհարումը ոճրագործներու եւ ոսիկաններու միջեւ։ Պահակներեն մէկը իր ձեռքի փայտով կը հարուածէ Մուհամմէտ Սաճրընը եւ արիւնլուայ գետին կը փռուի, որ հիշ վերջ կ'աւանդէ իր հոգին։ Եւս միւս ոճրագործներեն երկուքը կը յաջողին փախչիլ, իսկ մէկը կը ձերբակալուի։

Կ'ըսեն թէ այս պատճառը եղած է խուժարի եւ աղջկայ խնդիր մը։

ՆՈՐԵՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ

Պէյրութի վարիչները, առարկելով որ ոսիկաններու ցոյց տուած խստութիւններեն շատ կը վնասուին, եւ կառավարութեան իրենց ներկայացուցած պահանջներուն գոհացում չէ տրուած, որոշած են հաստատ մը կազմակերպել եւ հոն որոշել ընդհանուր պոյքոթ մը ընելու ծրագիրը։

Անոնց ժողովին ներկայ պիտի գտնուի Հենրի պէյ Ֆարաուն։

ԱՂԷՏԱԼԻ ՊԱՅԹԻՒՆ ՄԸ

ԵՈԿՈՒ ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Անցած չորեքշաբթի օր, Ճրրեն Մապպաղա անուն տեղացի մը իր էշերէֆիի մթերանոցին մէջ գտնուող կարգ մը թիթեղներն ու տակառները նորոգել կուտար թիթեղագործի մը։ Երբ թիթեղագործը իր կարմրած գործիքով կը ջանար նորոգութիւններ բնել այլօրի տակառներուն վրայ, յանկարծ անեղ որոտում մը պայթեցաւ եւ ալիօրի տակառը կրակ առաւ։ Դուրսի տանտերու ապակիները ջարդ ու փշուր եղան եւ ժողովուրդը սարսափի մատնուեցաւ։

Քիչ վերջ երբ դրացիներ մօտեցան մթերանոց տեսնելու համար թէ ի՞նչ է կատարուածը, շատ տխուր տեսարանի մը առջեւ գտնուեցան։ Ճրրեն Մապպաղա գլխատուած էր եւ գանկը ջախջախուած, տակառին փրած կոտրի մը ուժգին հարուածէն։ Իսկ միւսը՝ թիթեղագործը ծանր այրուցքներ եւ վերքեր ստացած էր։ Քանի մը ժամ վերջ ան ալ աւանդած է իր հոգին։

ԿՈՒԻ ԵՒ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մայսաթի մէջ հօրեղբայր Մուհիտտին Մելիմ կռիւ կռիւ Մուհամմէտ Ախբարի հետ։ Մուհիտտին հեռաձիգ ռեվոլվերը կը հանէ եւ երեք գնդակ կը պարպէ իր հակառակորդին վրայ եւ անուշ գետին կը ձգէ զայն։

ՀՈԼԱՆՏԱՑԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՂ ՄԸ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

Ամսոյս 13ին, Հալեպի Միւսլիմիէ օդակայանը եկած է հոլանտական օդանաւ մը, որուն մէջ կը գտնուէր Հոլանտական Հնդկասանի ընդհանուր կառավարիչը, որ կ'երթար իր պաշտօնին։ Պաշտօնական ընդունելութիւններ եղան։

ՅՈՒԱԼԻ ՄԱՀ ՄԸ

Բիտա Գազուուն, զարգացած երիտասարդ մը, եղբօր որդին երեսփոխան Պ. Հիւսէյն Քազզունի, իր Գէհաթ ազարակին մէջ կ'ասիատեր երկրագործական մեքենայի մը վրայ, որ նոր բերել տուած էր։

Մեքենան վարելու ժամանակ, Բիտան չկրնար ուղղութիւնը պահել եւ կը շրջի։ Մեքենան կ'ինայ գետի մը մէջ, որուն նիզդ խորը կը գտնուէր։ Բիտա եւս մեքենային հետ կ'ինայ գետին մէջ եւ հնգամեակ անկէ դուրս ելլելու բոլոր ջանքերուն, կը խեղդուի։ Գործաւորներ կը հասնին, դուրս կը հանեն զայն, բայց արդէն ուշ էր, անոր բերնէն սկսած էր արիւն հոսիլ։

Ամեն կողմն ցաւակցական հեռագիրներ ղրկուած են երեսփոխան Պ. Հիւսէյնին։

ԺԱՆՏԱՐՄԱ ՄԸ ԿՍՊԱՆՆԷ ՅԱՄԲՈՐԴԸ

Պապպէհի ճամբուն վրայ, Էսաս պէյ Հայսարի մանուան առքիւ լուզարկաւորութեան գացող Տեր Անմարի բնակիչներեն Ճրրեն Շեվան, ապտնովութեան հսկող ժանտարմայի մը կողմէ կը հարուածուի եւ կը մեռնի։ Ժանտարման հինեն բռնամութիւն ու բռնութիւն ունի Եղեր Ճրրեանի հետ։ Դատը կը խորանի անոր կոնդիին եւ ետին։

Տեր Անմարի ժողովուրդը յուր առնելուն պէս կը յարձակի ոճրագործ ժանտարմայի բնակած գիւղին վրայ. սակայն ներքին նախարարը, որ Պապպէհ կը գտնուէր, իսկոյն ուժեր կը բերէ եւ կը ձերբակալուի ոճրագործը։ Վերջը ուժեր կը դրկուին նաեւ Տեր Անմարի գրգռուած ժողովուրդը հանդարտեցնելու համար։

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

ՊԷՏԹ ՄԸՐԻԻ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՑ

Վարիչ եուսուֆ Հասպանի, չորս ճամբորդներ կը բերէր Պէյ Մէրիեն Պէյրութ։ Երկու գիշեր անուն մը-նացած ըլլալով նուսուֆ շատ յոգնած էր եւ թոյլ։ Ճամբան քունը կը տանի եւ կը քնանայ։ Թիմնատարը որ վարիչի կամրին կը քալէ եւ անկիւնէ մը դառնալու տեղ ուղիղ կը սուրայ եւ առջեւը գտնուող ծառի մը կը զարնուի։ Ճամբորդները բեռնարկեն կը վիրաւորուին։ Եթէ ծառը չ'արգիլէր, թիմնատարը ու ճամբորդներ իրենց վերջին տունչը պիտի առնէին անդնդախոր ձորին յատակը։

ԹՐԻԲՕԼԻԻ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՑ

Թրիբօլիի ճամբուն վրայ Պուրսա գիւղին մէջ, Լաթաֆիյէն եկող թիմնատարը մը կը շրջի եւ կտոր կը-տոր կ'ըլլայ։ Սպայ մը, Անմարս Մուսլլա եւ վարիչ Մուհամմէտ Զրպէյի, վտանգաւոր կերպով կը վիրաւորուին։

ԴԱՄԱՍԻ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՑ

Դամասկոսեն եկող օրօ մը, վագի Հարիր հասնելուն պէս կը շրջի եւ երեք ճամբորդներ կը մեռնին։

— 2359 թիւ համիսն թիմնատարը արագութեամբ կը սուրար Մասնամա գիւղին առջեւեն, յանկարծ շրջեցաւ եւ ճամբորդներեն Զահիդի Ապպալա Մագուն մեռաւ, իսկ վարիչն ու ուրիշ ճամբորդ մը ծանրօրեն վիրաւորուած են։

ԱՐԵԱՒ...

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Տեղ. Վարչութիւնս կազմակերպած է ընկերական պտոյտ մը դէպի Զահլէ-Շթօրա. Սեպտ. 19-20 շաբաթ և կիրակի օրերը, որուն կրնան մասնակցիլ Միութեանս բոլոր անդամները։

ԵՐԹԵԻԿԸ ՇՈՒԵՑԱՌԻՈՎ Կ'ԱՐԺԷ **65 Ս. Գ.**

Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 1ին, Պէյրութ-Բօռէն ճամբայ կելլենք Զահլէի համար, ուր գիշերելէ վերջ, կիրակի առաւօտ քայլելով կ'երթանք Շթօրայի ԼԱՐԻՆ ակը (մէկ ժամ մէկ քառորդ կը տեւէ)։

Երեկոյեան շոգեկառք կարելի է առնել Շթօրա-Ժէտիթէէ ժամը, 5,15ին և աւելի ուշ։

ՇԱՆՕԹ.— Ա. Ամէն անհատ պարտի իւր երթեւեկի, պանդոկի և ուտելիքի ծախսերը հոգալ։

Բ.— Անոնք որոնք շաբաթ օր չեն կրնար միանալ Ա. խումբին, կիրակի առաւօտեան ժամը 7ի գնացքը պէտք է առնեն եւ իջնեն Շթօրա Ժէտիթէէ։

ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ԱՍՏՂԸ (L'Etoile du Foyer)

ՄՏԱՒԵՏՑԷՔ որ ատեն մը պիտի գայ, Ձեր տարիք ձեզի բաղձալի պիտի տայ արդար հանգիստ մը։ Մտաւեցէք որ նակատագրի Ձեզի պարտադրած ձախողութիւններեն ապաքինուած չեք։ Մտաւեցէք որ Ձեր այսօրուան բարեկեցիկ իրերը կրնայ խախտուիլ օր մը։

Այս բոլորը կանխատեսուած են «Լէքրուայ տիւ Թուայէ»ի կողմէ։

Ընդհ. Գործակալութիւն Պուրն, պանդոկ Սավիա, Պէյրութ.

ՈՒՍՈՒՑԻՉ ԿՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Տեղւոյս ազգ. երկսեռ վարժարանին համար պէտք է ունինք Աւագ ուսուցիչի մը, որ հայերէն ու Ֆրանսերէնի հմուտ ըլլայ. նոյնպէս ուսուցչուհի մը որ հմուտ ըլլայ հայերէնի։

Թեկնածուներեն կը խնդրուի իմացնել Թաղ. Խորհուրդ (Կնիք)

ԵՒԵՏԻՍ ՄԸ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՀՆԵՐՈՒՆ

ՄԵԾ ԶԵՂՉ

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԶՈՒԹԵԱՆ ՔԱՐԹՈՆՆԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԷՆ

ՍԱՐԲԱՑԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ՎԱՃԱՌԱՏԱՆ ՄԷՋ

ՊԱՊ-ԻՏՐԻՍ ՊԷՅՐՈՒԹ

Այս Զեղչը կսկսի 15 Սեպտ. 1931ին մինչեւ յառաջիկայ Հոկտեմբերի վերջը

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՅՍ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹԷՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ս. Նշան, Ազգ. Երկսեռ Վարժարանի ուսուցչական կազմը լրացուած և ուժեղացուած է նոր ուժերով։

Ֆրանսերէնի հատար հրաւիրուած է համալսարանական մը, իսկ Մանկապարտէզի համար փորձառու վարիչ-մանկապարտիզպանուհի մը։

Արձանագրութիւնները կ'սկսին ամսոյս 21ին, առաւօտեան ժամը 9—12։ Կէսօրէ վերջ 3—5։ Վարժարանը պիտի բացուի Հոկտ. 1. Երկ. օր, իսկ դասատանդութիւնը պիտի սկսին Հոկտ. 5 Բշ. օր։ Մինչեւ այդ թուականը պէտք է բոլոր աշակերտները արձանագրուած ըլլան։

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԸ

1931 — 1932

Այս տարի Հայ Ճեմարանը ունենալու է վեց կարգ։ Հիմնական չորս դասարանները, որոնք կը համապատասխանեն պետական լիսէներու 6րդ, 5րդ, 4րդ և 3րդ կարգերուն, այլ և երկու պատրաստական դասարան։

Առաջին պատրաստականը մտնելու համար աշակերտը պէտք է ունենայ նախակրթարանի գոնէ երկու տարուան ուսում և լրացուցած ըլլայ. երկրորդ պատրաստականը ընդունուելու համար պէտք է ունենայ գոնէ երեք տարուան նախակրթական ուսում եւ տասը տարեկանը լրացուցած ըլլայ։

Հայ Ճեմարանի ուսման վճարն է չորս դասարաններուն համար այ տարեկան տասը օսմ. ոսկի. երկրորդ պատրաստականի համար եօթը օսմանեան։ Բոյր-եղբայրներէն մէկը ոսկի մը զեղչ կ'ունենայ։ Գիշերօթիկ կ'ընդունուին միայն տանչերը և վճարն է 45 օսմանեան ոսկի։

Ընդունելութեան և այլ ամէն տեսակի տեղեկութիւններու համար դիմել Ճեմարանի շէնքը, վարչութեան, Հոկտեմբեր մէկէն սկսած ամէն լուր օր ժամը 8—1։

Բոլոր աշակերտ-աշակերտուհիները պէտք է անդամ մը ներկայացած ըլլան վարչութեան մինչեւ Հոկտեմբեր 12։ Դասերը կ'ըսկսին Հոկտեմբեր 13ին, երեքշաբթի օրը։

Այս փոթորիկին գիւղերը Դլոզլոն փնտռելու ելլողներէն ամենէն բախտաւորը մայրիկը եղած էր։

Ամէն կողմ փնտռելէ և սխալ տեղեկութիւններու ետեւէ երթալէ վերջ՝ Դլոտ կրցած էր վերջապէս պզտիկը և կապիկը գտնել այն վայրկեանին ուր երկու բարեկամները իրենց իսկ պատճառած աղէտէն կը փախչէին։

Հակառակ Օկիւսաին ցոյց տուած ընդդիմութեան— չատ ուրախ էր ինքնագլուխ գործելէ և չէր ուզեր իր ազատութիւնը կորսնցնել—, Դլոտ կրցած էր տուն վերադարձնել դիրենք։

Հիւղակները երբ հասան՝ Դլոտի առաջին գործը եղաւ չէմբանդէն բանտարկել վանդակին մէջ՝ ուրկէ ետք դէպի հայր Լարիւի հիւղակը յառաջացաւ։

Անիկա լուր չունէր հայր լարիւի քաջագործութենէն։ Ատոր համար ալ անձկութեամբ ինքզինքին կը հարցնէր թէ արդեօք ի՞նչ վիճակի մէջ պիտի գտնէր ծերուկ հիւանդը։

Երբ հիւղակին կը մօտենար՝ կարծես ձայն մը լսեց. ձայն մը որ ո՛չ ծերունիին և ո՛չ ալ Ֆէյրվրլէին ձայնին կը նմանէր և սակայն... այր մարդու մը ձայնն էր...

Դլոտի սիրտը տարօրինակ կերպով զարնել ըսկըսաւ։

Ո՞վ կար ներսը, և ինչո՞ւ այդ ձայնը իր մէջ կարթընցնէր հետաքրքրանք մը...

Դլոտ միշտ գրկած օրտին վրայ իր փոքրիկը վերցուցած դանձը, հիւղակէն ներս մտնելով տեսաւ անծանօթ մը որ հայր Լարիւի քով կեցած էր կոնակը դէպի դուռը դարձուցած, այնպէս որ Դլոտ չէր կրնար տեսնել անոր դէմքը,

Ակնթարթի մը մէջ՝ խեղճ մարդուն կոկորդէն եւ ուսերէն բռնեցին...։

Կռուփները բարձրացան ու իջան՝ ուժգին առանց անոր տարիքը յարգելու...։

Հայր Լարիւ ո՛չ մէկ դրդիմութիւն ցոյց կուտար։ Դէմքը ո՛չ մէկ յուզում կ'արտայայտէր։

Իյնալու վրայ էր...։

— Կեցէ՛ք, պոռաց յանկարծ ձայն մը, այնքան կորովալիր ու հեղինակաւոր, որ ամենէն կատաղիներն ու կոյրերն իսկ բնազդաբար թող տուին զոհը։

Եւ մութին մէջէն տեսան որ կ'ելլէր երիտասարդ ու վայելուչ երիտասարդ մէկը որ հայր Լարիւի անկումը արգիլելու համար ձիրդ ատենին հասաւ։

Կատաղի դէմքով մը խօսքը ուղղեց ծերուկին դահիճներուն։

— Թշուառականնե՛ր, ըսաւ, գիտէ՞ք թէ ի՞նչ կ'ընէք...։

«Ա՛ս է... այս ծերը որ աղջնակը ազատեց.....

«Ցարգա՛նք այս քաջին...»

Ոչ ոք բողոքեց։ Ամէնքը երեսնին անդին դարձուցին ուժգնին ծածկելու համար։

Նորեկին խօսքը կարելի չէր կասկածի ենթարկել, որովհետեւ անիկա այն երիտասարդն էր որ ամբողջ այդ շրջանին մէջ այնքան յարգուած Տէր և Տիկին Բրիվա տուներին ընդունած էին քանի մը ամիս առաջ ու անոր հետ կը վարուէին այնպէս ինչպէս պիտի վարուէին իրենց հարազատ որդւոյն հետ։

Ժան Սէրլդի անունը նոյն իսկ ելաւ բերաններէ։ Սակայն անհնարելի մրմունջ մը էր հայր Լարիւի համար, որ ապշեցած էր։

Ժան Սէրէա, քանի մը քաղցր խօսք ծերուկին ուղղելէ վերջ՝ ըսաւ միւսներուն։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՆԸ ՀԱՊԷՇԻՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ժընև.— Մը Ռոպէրթ Սէսիլ Ազգ. Դաշնակցութեան այս առաւեան ժողովին մէջ գերմանեան խնդիր յայտնց. Նոր Զէլանտայի պատուիրակը այս կէսօրէ ետք, ընդգծեց Հապեշիստանի կայսեր 19ի նամակը Գերմանեան դէմ պայքարող ընկերութեան։

Ինծի համար հաճոյք է, ըսաւ ան, այս նամակը փոխանցել քաղաքական Յանձնաժողովին, որպէսզի ծանօթանայ հարցին։

Իր նամակին մէջ Կայսրը կը յայտարարէ թէ որոշած է ազատ արձակել բոլոր գերիները և թէ գերեվաճառութիւնը պիտի պատժուի մահով։

ԿԱՆՏԻ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Լոնտոն.— Կանտի Լոնտոն հասաւ ժամը 4ին։ Ի պատիւ իրեն մեծ հաւաքոյթ մը եղաւ Մինինկ Հաուսի մէջ։ Ներկայ էին աւելի քան 400 հոգի բոլոր դասակարգերէն, կրօնական, աշխատաւորական և գործաւոր։

Կանտիի ժամանումը Մինինկ Հաուս անվերջ ծափողջոյններով ընդունուեցաւ։ Մահաթման կը պատասխանէր ժպտելով, ձեռքերը հակտին տանելով։

Կ՚զգակերպիչներուն կողմէ գափնեպսակ մը դրուեցաւ իր գլխուն. խօսեցաւ իր առաջին ճառը և ըսաւ. «Ձեզի կը խօսի իբրև ներկայացուցիչը միլիոնաւոր հնդիկներու, որոնք անօթի կը մեռնին և գիս ձեզի կը դրկեն։ Եւ խաղաղութեան պատգամ բերած եմ, 11 տարուան պայքարէ ետք, հասանք վերջին փուլին. եթէ միլիոնաւոր հնդիկները ազատութիւն ձեռք բերեն, այդ պիտի ընեն իրաւունքով, խաղաղ, օրինական և բռնութենէ զերծ միջոցներով։

ՀԱՍԱՅՆԱՎԱՐ ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆ ԱԻՍՏՐԻՈՅ ՄԷՋ

Վիեննա.— (Հայվեռը)ը փորձեց ըմբոստութիւն մը առաջ բերել Աւստրիոյ մէջ, իր բոլոր ուժերը գործադրելով։ Ճամբաները պաշարեց և գնդացիրներ դէտեղեց։

Ոստիկան զինուորները հանրապետական կազմակերպութեանց հետ, կրցան ցրուել Հայվեռրի զօրքերը։ Միւս կողմէ համաձայնավարները ռումբերով եղեռնափորձ ըրին, Վիեննայի կառաւարչին դէմ, սպաննելով 2 հոգի և վիրաւորելով 50 հոգի։

Քննութիւն մը ցոյց տուաւ թէ եղեռնափորձը գործուած է համայնավար նոյն կազմակերպութեան կողմէ, որ հեղինակն է նման եղեռնափորձերու Աւստրիոյ, Ռումանիոյ և Գերմանիոյ մէջ։

Բազմաթիւ մեռեալներ ու վիրաւորներ կան։ Ըմբոստութիւնը զսպուած է շատ մը վայրերու մէջ։ Երկու պարագաներ և բազմաթիւ կուսակիցներ ձերբակալուեցան։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՊՈՐՏՔԵՐՈՒ ՄՕՐԱԹՕՐԻՕՄ ՄԸ

Նիւ Եորք.— Ըստ (Թայմզ)ի թղթակցին տեղեկութեանց պանքաները Մ. Հուվերի դիմած են խնդրելով որ զէնքնկեցութեան խորհրդաժողովի գումարուին չսպասէ և պատերազմական պարագաներու համար 4—5 տարուան մօրաթօրիում մը հոչակէ։

Նիւ-Եորք.— Ծերակուտական Պօրահ առաջարկեց որ Մ. Նահանգները, Անգլիա, Ֆրանսա, Իտալիա և Ճապոն հինգ տարուան համար լեռանդեն իրենց նաւային սպառազինութիւնները։ Այս բանը պիտի ամրապնդէր հաւասարակշռութիւնը և ծովային պետութեանց մեծ խնայողութիւններ պիտի թոյլատրէր։

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ԱՐԿԱԾ

Մոսկուա.— Ֆրանսայէն Ծայրագոյն Արքելք թռիչք կատարող «Թոէ տ՚Իվնէօն» օդանաւը, Ուլթի մէջ, Ուֆայի մօտերը, Պէլէյա գետին եզերքը իյնալով ջախջախուեցաւ։ Վարիչը Մարսել Տօրէ անկայ գելով մը կրցաւ ազատիլ։ իսկ հոչակաւոր օդանաւորդ Լը Պրի և Մէսմին մեռան։

ՕԹԷԼ ԱԼԷՆԹԻ
Hôtel ALLENBY

ԱԼԷՄՊԻ ՓՈՂՈՑ
ԹԷԼԷՖ. 262
ՀԵՌԱԳԻՐ HOTEL ALLENBY
Հայկական նոր օթէլ. անուանին յատ փառաւոր, անբաղատելիօրէն մաքուր, շքեղ տեսարան, բոլոր սենեակները փողոցի կը ըլլան համուած սպասարկութիւն.

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՀԱՍԵՂ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ
ՇԱՏ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ ԴԻՄԵՑԷՔ ԵՒ ՊԻՏԻ ՀԱՄՈԶՈՒԻՔ
Տէր եւ տնօրէն՝ ՎԱՀԱՆ ՏԻՐԱՑՈՒԵԱՆ և Ժ. ՍԲԷԼԵԱՆ

ՕԳՆԷ ԴՈՒՆ ՔԵԶԻ
եւ
ԱՍՏՂԸ ՔԵԶԻ ՊԻՏԻ ՕԳՆԷ

ԸՆՏԱՆԻՔԻ ԱՍՏՂԸ
(L'ETOILE du FOYER)

Առեւտրական և երկրագործական ժողովրդային վարկի հասարակութիւն
Անանուն ընկերութիւն.— դրամագլուխ՝ 3,000,000 ֆրանք.
որ կրնայ 3.000,000,000 ֆրանքի բարձրացուիլ վարչական խորհուրդի պարզ որոշումովը։
Կեդրոնատեղի.— 137 Boulevard Sebastopol - Paris
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ Արեւելեան պետութեանց
Սավոյ Օթէլի տեղի, Գուրհ, Պէյրութ

ԵԼԵՒՄՏԱԿԱՆ ՃԻՒՂ
Աւանդի պայմանագրութիւնմ
ՕԺԻՏ
Երաշխաւորեալ տոկոս 6%։ Ասկէ զատ մասնակցութիւն ընկերութեան շահերուն։

ԿԱԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ՃԻՒՂ.
ՎԱՐԿԵՐՈՒ ԲԱՑՈՒՄ
Կալուածի վրայ փոխառութիւնք՝
վճարելի 10—15—20 տարիէն. որոշուած պայմանաժամէն առաջ ոչ ոքը կրնայ վճարել։

ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ԱՍՏՂԸ ընկերութիւնը ներկայիս 75,000է աւելի անդամ ունի։ Մինչև 1 Ապրիլ 1931 Ընտանիքին Աստղը 135 միլիոն փոխ տուած է, գրաւով 500 միլիոնէ աւելի արժէք ունեցող անշարժ կալուածներու վրայ։

Ամեն բդքակցութիւն ուղղել՝ B. P. 821, Beyrouth ԹԷԼԵՖՕՆ՝ 5—12

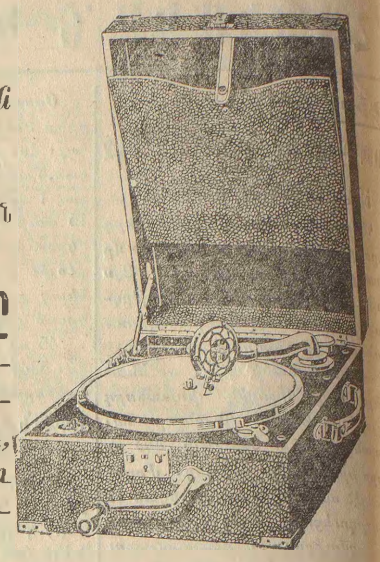

Տոկուն շինուածք
Վայելուչ տեսք
Հնչուն եւ բնական ձայն
Անա յատկանիշներ՝
ՈՐՈՆՑՈՎ. ԿԸ ՁԱՏՈՐՈՇՈՒԻՆ
ԱՓՕԼԼՕ
ՖՕՆՕՆԵՐԸ
Պատրաստուած վերջին կատարելագործեալ դրութեամբ, Անգլ. ամենանոր եւ ամենաամեծ ընկերութեան կողմէ.
APOLLO GRAMOPHONE Co. Ltd
(of London)
ԱՓՕԼԼՕ՝ ՖՕՆՕՆԵՐՈՒ ԹԱՓՈՒՈՒՐԸ !!!
Կատարեալ համոզում գոյացնելու համար անգամ մը այցելեցէք
MAISON APOLLO, Rue de la Poste, BEYROUTH
Փոխադրիչ եւ fonoլ՝ ամէն ձեւի, անվիճելի օրակ եւ առաւելութիւններ դիւրամատչելի գին. վճարումի դիւրութիւն։
Ընդհ. ներկայացուցիչներ՝ Միւրիոյ, Պաղեստինի, Անդրյորդանանի, Միջագետքի եւ Սիպրոսի.— ՍԻՆԱՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ
SINANIAN FRÈRES, Boite Postale 642, BEYROUTH (Syrie)

ՏԱՆԸՄԱՐՔԱՅԻ ԳԱՂԹԱՅԻՆ
Վիճակահանութիւն (51րդ շրջան)

Պետական երաշխաւորութեան տակ գտնուող այս վիճակահանութեան նոր շրջանը (51րդ) կը սկսի յառաջիկայ Նոյեմբերին
Ընդամէնը 50,000 թիւ. որմէ 21175ը հինգ ամսուան ընթացքին կը շահի մեծամեծ գումարներ՝
ոսկի Ֆրանք 450,000 — 240,000 — 150,000 — 100,000—80,000—70,000—60,000—50,000—40,000— այլն այլն։
Ամենաբախտաւոր պարագային կարելի է շահիլ մինչև՝
ՄԻԿ ՄԻԼԻՈՆ ՈՍԿԻ ՖՐԱՆՔ այսինքն ՔՍԱՆՈՒՀԻՆԳ ՄԻԼԻՈՆ ՍԴ
Հաւաքին թիւրաթը տեղի կ՚ունենայ 11 եւ 12 Նոյեմբեր 1931ին։ — Ցոմակոց ը կ՚ուղեն՝ ամսական՝ ս. դ. 125 (օրբերդ)- 250 (քառորդ), 500 (կէս) և 1000 (մեկ)։ — Հիմակուրեն ապայրանք կ՚ընդունուի։ — Վճարումները 1 նիսկ։ — Փոստով ապայրանք կ՚ընդունուի։ — Բլան եւ լիստ՝ ձրի։ — Վաճառորդներ կը փնտռուին ամէն կողմ՝ շահաւէտ պայմանագիրով։
ԿԱՐԵՒՈՐ.— Ամբոր բանի՞ ոսկի կը շահիս...։ Այդ շահուն 100ին ՕՐ յանկացատ այս հոչակաւոր Վիճակահանութիւնն։ Փոքրիկ գումար մը փանիթ լով կեա ապրանքար, բայց՝ ընդհանրապէս՝ կրնաս հարուստ եւ երջանիկ մարդ մը դառնալ, ինչպէս եղած են ինքզմէ տարաբ հազարաւորներ, որ վաղուան հոգով կը ապրէին մինչեւ հիմա ինչի պէս...։
Ցոմակոց գնելու եւ ամէն մանրամասնութեան համար դիմել՝
ՊՕՐԱԲ—Պէյրութ (B. P. 422) Մ. ԿԱՊՐԱՇ
Վիճակահանութեանց ընդհ. Գործակալութիւն

ՏՔԹ. Մ. Ս. ՏԱՔԷՍԵԱՆ
Նախկին ներքին բժիշկ ԹԱՂԱՊԵՏ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ
Այժմ Ճայուն բժիշկ St. ELIE ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐ
ՆԱՀԱՐԻ ՈՍՏԻԿԱՆԱՏԱՆ ԴԻՄԱՑ ԻՐ ՖԼԻՆԻԲԻ ՄԷՋ
Ամեն օր (Կէսօրէ առաջ 10—12 / Կէսօրէ վերջ 1 — 3)
ՄՆԹ.— Հինգշաբթի եւ շաբաթ կէսօրէ վերջ ազատ
հիւանդներուն ձրի։

ՏՊԱՐԱՆ ԱԶԴԱԿ
Ելեքտրաշարժ տպագրական մեծ եւ փոքր մեքենաներ եւ հայերէն, արաբերէն ու Ֆրանսերէն ամէն տեսակ տառեր.
«Ազդակ»ի տպարանին մէջ կը տպուին «Ազդակ»էն զատ «Անտ Իլ Ճէմիտ» արաբական 8 էջնոց մեծ օրաթերթը եւ երկու արաբերէն շաբաթաթերթեր՝ «էլ Թէղրաֆ» եւ «էլ Եաքզան»։
Տպագրական ամէն տեսակ գործերու համար ունի առանձին բաժին մը, բոլորովին նոր տառերով եւ մասնաւոր տպագրական գործիքներով։

ՍԱԿԱՐԱՆ ՊԷՅՐՈՒԹԻ
18 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1931

	Մուրիկ.	
Եգիպտկ. Ցոթապրմ.	634	
Անգլիկն. »	618	
Տօլար »	127	
Թրքական »	59.50	
Գանք Օսմանի	155	
Իտալական Լիր 100	662	
Ցունական. Տրախմի 100	162	
Անգլկ. ոսկի	617	
Ֆրանս. »	479	
Օսման. ,,	551	
Ադծան մէճիտ	30	
Գրէտի Ֆունտ. Ա.	21 00	
,, ,, Բ.	12 85	
,, ,, Գ.	11 40	

Մէնթրեան եղբարք Լիւ Ֆօս
Թէլէֆօն՝ 5-19

Տուէ՛ք Ձեր Ծանուցումները «ԱԶԴԱԿ»ին

Կարդացէ՛ք և Տարածեցէ՛ք «ԱԶԴԱԿ»ը

— Այս պատուական մարդուն քաջագործութիւնը ինծի պատմեցին։ Ուզեցի զինքը գտնել ու շնորհաւորել։ Զէի յուսար թէ զինքը ձեր բռունդքներէն ազատելու հարկադրուած կ՚ըլլայ...»

Եւ իր ընկերները ձգելով իրենց ամօթահարութեան մէջ, Ժան Սէրէզ հայր Լարիւի թեւը մտաւ, ձերունիին դողդոջ քայլելուն օգնելու և ըսաւ.

— Թոյլ տուէք, պարոն, որ ձեզ առաջնորդեմ ձեր բնակարանը. Ձեր այս տարիքին մէջ բրածնիդ իսկապէս շատ վսեմ է...։ Կրնայիք բոցերու մէջ մնալ։

«Սակայն ի՞նչպէսկը զողաք...։ Հակնալի է...՝ այսպիսի ճիգէ մը վերջ...։

«Բալեցէ՛ք։ Հանգստանալու պէտք ունիք...։ Գիւղերը երբ աղուոր մը քնանաք, ինքզինքնիդ աւելի ազէկ կը զգաք։ Վաղը՝ թոյլ տուէք որ գամ ձեր առողջութեան լուրը ստանալու և վստահանալու թէ պակաս բան մը չունիք...։»

Այսպէս խօսելով՝ Ժան Սէրէս հայր Լարիւն քաջքշելով կը տանէր։

Կառքերուն առջև հասան։

Ծղնաբեկ յարժուելերով մը ձերունին ցոյց տուաւ իր կառքը, ուր աղօտ լոյս մը կը վառէր։

Ժան դարձեալ օգնեց ձերին՝ կառքին աստիճաններէն վեր ելլելու։ Հեռը ներս մտաւ։

Երիտասարդը արդահատանքի յառաջ մը ունենալ բնակարանին խեղճութեան առթիւ։ Պահ մը ուշի ուշով զննեց հեռաքրքրութեամբ հայր Լարիւի դիմագծերը։

Կարծէք իր հեղութեան մէջ կ՚որոնէր պարագաներ, որոնց ընթացքին այս մարդուն հանդիպած էր հեղ մը։

Սակայն կ՚երևայ յիշողութենէն վրիպեցաւ, որովհետև ա՛լ ևս ջանաց արի երիտասարդին հանդիսանին հոգովը զբաղիլ։

Ծերը պառկեցուց։ Վերմակներով ծածկեց և հարցուց։

— Հանգի՞ստ էք։

— Այո...

Երախտագիտութեան շարժուձևով մը՝ հայր Լարիւ ձեռքը երկարեց անծանօթ երիտասարդին որ իրեն համար այնքան ազնուութիւն ցոյց կուտար։

Երբ բռնեց Լարիւի ձեռքը, Ժան Սէրէս զգաց թէ սոսկալի ջերմ ունէր ձերունին։

— Ձեզ ազէկ կը խնամենք, խոստացաւ։

— Այո՛... այո՛... կակազեց Լարիւ բայց... պլզտիկը... ո՞ւր է պլզտիկը...։

— Որո՞ւն մասին կը խօսիք, հարցուց զարձեալ երիտասարդ նկարիչը։

— Այո՛... Թոնիկս...

Խեղճ մարդը ա՛լ ևս ուժ չունէր բառերը արտասանելու։ Ան կը հասնէր գերագոյն պայքարին այն ծայրագոյն սահմաններուն ուր իր վերջին ուժերը ըսպառած կ՚երևար։

Ժան անշարժ կեցած էր։ Ան անսահման արգահատանքով մը կը դիտէր այս դէմքը որ տարիներու թշուառութիւնը աւրրչակած էր, և սակայն, նոյն իսկ այս պահուն, կարծէք շնորհութիւն և վեհանձնութիւն կը ցոլացնէր։

Սակայն, հայր Լարիւի վերջին բառերուն յաջորդող տպաւորիչ լռութեան մէջ ազմուկ մը եկաւ...։

Դուրսը, թեթև քայլեր կը մերձենային կառքին...։

Փայտէ աստիճանները ճաճատեցին ծանրութեանը տակ մէկուն՝ որ յարմրօրէն վեր կ՚ելլէր...։

Դուռը բացուեցաւ...։

Եւ Գլոտ իր զաւակը դրկած ներս մտաւ...։

. . . . . .

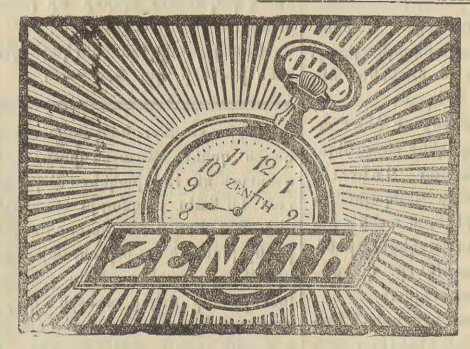

«Time is money»
Ժամանակը ոսկի է

ԶԷՆԻԹ ԺԱՄԱՑՈՒՑԸ ՇՆՈՐՀԻՒ ԻՐ ԱՄԵՆԱՃՇԳՐՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՃՇԴԱՊԱՇՈՒԹԵԱՆ
անգուգական յատկութիւններուն ձեզի դրամ կը տահեցնէ առանց դժուարութեան, կարելիութիւն տալով խնայելու ձեր ոսկիներն անգամ։

Ունինք ժամացոյցներու ամբողջ շարք, ոսկի, արծաթ եւ նիկել, կիներու եւ այրերու համար։

Ունինք նաեւ ոսկի եւ արծաթ ուրուագիծներ։

Ամենաշքեղ եւ ամենաճոխ ոսկեզօծ ժամացոյցներ։

Ամենաշքեղ եւ ամենաճոխ ոսկեզօծ ուրուագիծ